

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14— "
 Pe 3 luni . . . 7— "
 Pe o lună . . . 2 10 "
 Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2— "
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe an
 4) franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscrisurile nu se in-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Zece Maiu

România serbează astăzi ziua cea sfântă a reînvierii sale, amintirea vitejiei fără seamăn a eroilor ei, cari cu scump sângele lor au creiat independența desăvârșită a Țării-Românești, au întemeiat Regatul-Român punând pe capul înțeleptului și viteazului Carol coroana de oțel.

In această zi sfântă și măreață gândul nostru se unește cu cel al fraților noștri din România. Suntem frați cu adevărat. Sângele și limba și originea ne leagă unii de alții cu legăturile lor în veci neperitoare. Nu numai ne știm, dar ne și simțim acelaș neam și nu este putere lumească atât de tare, care să ne facă vre-odată a ne lăpăda unii de alții. Oricât am fi, noi Români, divizați în diferite state, unitatea culturai românești ne încheagă într'un singur mănunchiu, care în veci nu se desface și e stabilit în sufletele noastre pentru vecie adevărul mântuitor: soarele culturai românești pentru întreg neamul nostru la București răsar.

Durerea fraților noștri din România ne doare, bucuria lor ne înveselește. Ne luptăm aici cu nedreptatea, suntem nevoiți a opune piepturile noastre lipsite de scutirea platoșelor împotriva puternicilor,

cari vreau să ne răpească limba și ființa noastră românească. Și suntem adânc mâhniți în zilele acestea și pentru răutatea fraților răzvrățiți în contra rândurilor noastre luptătoare. Ar fi lipsă de cea mai elementară sinceritate, când n'am mărturisit durerea aceasta, dar pe o clipă, în ziua aceasta sfântă și mare sufletul nostru desbracă haina mâhnirii și scaldăm nădejdele noastre de bine în soarele ferictor al acestei zile a gloriei românești.

Tăcuți, dar adânc simțind, serbăm marele înțeles al zilei de zece Maiu împreună cu frații noștri din România într'un gând și într'o simțire, privind cu nădejde spre viitor. Are rost în lumea aceasta neamul coboritor din legionarii lui Traian. Suferințele de veacuri trebuie să aducă rodul îmbelșugat pe pământul strămoșesc și iar se va numi acest pământ: Țara Ferice!

In ziua aceasta sfântă și mare, frați din Regat, primiți-ne și pe noi părtași la sărbătoarea Voastră și după cum noi trimitem astăzi vouă tot sufletul nostru cu marea durerilor lui, lăsați și voi în cămăruța inimii voastre un locșor amintirii acelor cari sufăr, pentru că nu se pot bucura de aceea, ce serbați voi astăzi: libertatea națională!

Arsenalul de minciuni

Am din nou problematicul onor să-mi văd numele întreg în fruntea unui articol din „Tribuna”. Caracteristica mi-se face numai decât la început:

„Vremurile tulburi își au totdeauna oamenii lor caracteristici. Cei cari pescuiesc în tulbure sunt tipuri vechi și vecinice. Nu avem decât să deschidem istoria și vom da de urmele acelor personaje dubioase, cărora nu le place lumina, ci dimpotrivă la umbra întunericii se simt acasă, unde operează cu o dibăcie, într'adevăr apreciabilă. Acești oameni, cari au miros extraordinar de fin, pândesc ocaziile, prin momentele tulburi și când socotesc ei, că sunt în siguranță, se aruncă cu o îndrăzneală erostatică chiar și în cele mai murdare valuri, deasupra cărora nu se sfiesc să plutească vreme cât de îndelungată.”

Ăsta adevărat aș fi eu, după „Tribuna” de azi. Dar am fost eu odată și altul. Tocmai acum este anul, pe la sfârșitul lunii Maiu 1910 a mai scris „Tribuna” un articol, în fruntea căruia era numele meu întreg, și încă un prim articol și atunci scria astfel despre mine:

„Un bărbat întreg în cea mai deplină accepiune a cuvântului, sufletește și trupestă o mândrie a neamului său, harnic, convins, luminat, energetic, un cuvântător neîntrecut în parlament, ca și în popor, românește ca și ungurește, călăuzit și transfigurat de lumina unui mare ideal, o pildă pentru ai săi, o teamă pentru vrăjmași.”

Să mi-se ierte, că eu reproduc cuvintele acestea din „Tribuna”. Am fost însă necesitat să arat: cine eram eu, când mă aflam în prietenie cu domniile dela „Tribuna” și cine sunt astăzi, când domniile dela „Tribuna” nu-mi mai sunt prieteni.

10 Maiu

In ziua cea sfântă și mare
 La zece-ale lunii lui Maiu,
 Se vede-o ciudat' arătare
 Pe-un deal dela Plevna, pe-un plaiu.

Când zorile 'ncep să s'arete
 Acolo 'n tăcutele văi,
 Din groapă ies moartele cete,
 De-apururi jăliții flăcăi.

Ei vin de prin locuri, pe care
 Ca vechile răni le cunoști,
 Pe unde-au stat șanțuri odată
 Redute și taberi și oști.

Striviți și cu mâinile rupte
 Și galbeni ca 'n jalnicul loc
 În ziua sălbatecei lupte
 Când bieții periseră 'n foc.

Fac roată, și-o rugă murmură
 Iar Valter și Șonțu și toși
 Mai marii ce 'n frunte căzură
 Stau jainici acolo 'ntre soși.

Și stau cum stă omul ce-ascultă
 Și nici o mișcare nu fac;
 Așteaptă cu grijă și spaimă
 Un semn de departe și tac.

De-odată ei capul ridică
 Dau chiot și 'n zare privesc
 Spre țara din care ieșiră,
 Spre scumpul pământ românesc —

Și-ascultă, căci tunul azi cântă
 Departe 'n iubitul pământ,
 Puternic ca 'n ziua luptării,
 Dar altfel de cântec mai sfânt.,

Ni-e teamă că n'o să mai cânte,
 Că moartea vă fuse 'n zadar —

Dar țara trăește! Iar tunul
 Ce limpede o spune și rar.

Și ascultă... iar țara-i departe,
 Sunt dealuri la mljloc, și văi,
 Și râul cel mare-i departe
 De mame pe bieții flăcăi.

Și moartea cea veșnică 'nchise
 Pe urmă-le tristele-i porți,
 Dar moartea lor viață ne dete:
 Ferice de-asemenea morți!

Iar ce-ar fi șoptind ei pe vremea
 Ce-ascultă cântarea de tun
 Eu nu știu, căci nimeni nu poate
 Pe morți să-i audă ce spun.

Dar cred că se roagă, sărmanii:
 „Noi liberi pe voi v'am făcut
 Iar Tatăl din cer să vă aibă
 De-apururi sub sfântul său scut!”

G. Coșbuc.

Eu însă am îndărătul meu o activitate publică de un sfert de veac. De bună seamă lumea mă va judeca după faptele mele, nici de cum după cele scrise în „Tribuna“ fie în prietenie, fie în dușmănie.

„Tribuna“ scrie mai departe:

„D. Goldiș, care este un aderent al împăcării se convinsese, câtă vreme ca delegat al comitetului național controla tot ce s'a scris la ziarul nostru despre împăcare, că în noi nu găsește organul dorit de d-sa, care fără nici o convingere proprie să-l urmeze în politica de împăcare cu orice preț, chiar și cu jertfirea intereselor noastre naționale. Se convinsese — după ce a fost refuzat să i-se dea conducerea ziarului — că noi vom rămânea pururea o cetățuie neclintită în marile noastre lupte naționale“.

Să rectific înainte de toate unele neadevăruri cuprinse în aceste șire. *Este absolut neadevărat, că eu aș fi fost vreodată delegat al comitetului național la „Tribuna“.* Tot așa este absolut neadevărat, că eu aș fi fost refuzat vreodată să mi-se dea conducerea ziarului „Tribuna“, căci nici odată nici n'am cerut, nici n'am ambiționat această conducere. Tot minciună este și acea afirmațiune a „Tribunei“, că eu am provocat vestita conferință dela „Vas“ și pe urmă conferința din 19—20 Decembrie 1910. Toate acestea sunt minciuni conștiente.

„Tribuna“ susține acum a doua oară, că politica mea este politică de împăcare cu orice preț, chiar și cu jertfirea intereselor noastre naționale. Cică supărarea mea pe „Tribuna“ este, pentru că strașnicii Români din jurul ei n'au voit să urmeze această politică a mea, n'au voit să se împace sireacii, cu nici un preț.

Nu știu de ce să mă mir mai mult, de temeritatea domnilor dela „Tribuna“ ori de slaba lor memorie. Doar chiar în „Tribuna“ am scris în 12/25 Septembrie 1910 un prim articol sub titlul „Pacea dela Dej“, în care mi-am expus convingerile mele în chestiunea păcii dintre guvern și partidul național român. Rog pe domniile dela „Tribuna“ să reproducă în întregime acel articol, dacă au curajul să se facă înșiși pe sine de minciună. Eu reproduc aci numai următoarele fraze din acel articol:

„Înțelegând perfect principiul evoluției în formațiile sociale și politice, acceptăm ca adevărată constatarea, că rezolvirea problemei naționale nu se va putea efectua dintr'odată, căci în situațiunea actuală lipsesc chiar condițiunile indispensabile pentru întregul complex de alcătuiri reclamate prin rezolvirea deplină și definitivă a chestiunii. Trebuie să accentuăm însă cu toată tăria din capul locului, că orice încercări s'ar face, orice ademeniri s'ar pune în practică, începutul începuturilor și condiția sine qua non a oricărei experimentări de rezolvire este *recunoașterea sinceră și fără nici o rezervă a îndreptățirii popoarelor nemaghiare la validitatea lor politică în cadrele statului în raport cu însemnătatea lor numerică și valoarea lor culturală cu susținerea neștirbită a integrității teritoriale și suveranității politice a statului.* Nu este această soluție atârnată de la voința singuraticilor indivizi, fie ei cât de sus puși, nici nu se va putea face prin câteva trăsături de condei, prin declarațiuni frumos răsunătoare la masa verde ori la cea albă, prin găzduirea și ospătarea Românilor adunați la congresele lor culturale, ci numai prin așezarea ființei naționale a popoarelor nemaghiare din Ungaria pe temelii bine îngrădite în contra tuturor primejdiilor viitoare“.

În „Românul“, oricât de tânăr este, am scris deja mai mulți articoli despre pace. Spre pildă în numărul 57 articolul de fond intitulat: Pace? Acest articol se termină cu următoarele cuvinte:

„I-am adus pe dușmanii noștri la convingerea, că trebuie să facă pace cu noi. Acum văscă în dreapta și în stânga și ar dori prin mijlocirea vlădicilor ori a altor bărbați români, în afară de partidul național român, ca să împăciuiască poporul românesc pentru nimicuri și dând unora ori altora oase de ros. Noi însă vom lupta mai departe și-i vom sili în urma urmelor să dea Românilor pacea vieții: *libertatea națională.* Până atunci nu vom odihni“.

Când a fost Ștefan Tisza la Arad, am scris iar un articol sub titlul „Contele Ștefan Tisza“ și acest articol l-am terminat cu următoarele cuvinte:

„Temnițele nu ne vor spăria, vocile dulci ale sirenelor împăciuitoare nu ne vor îmbăta, ci tari în credința dreptății, căreia slujim, pretindem drepturile imprescriptibile ale națiunii românești și suntem convinși, că nu din grația contelui Ștefan Tisza, nici prin compromise rușinatoare, ci prin vredniciile noastre proprii noi vom ști să ne eluțăm drepturile noastre. Aici în Arad să o ia la cunoștință contele Ștefan Tisza, că națiunea română din Statul-Ungar pretinde dreptul său firesc de a-și asigura toate interesele sale naționale, culturale și economice prin validitatea sa politică în cadrele Statului, proporțional cu însemnătatea sa etnică și la această pretențiune a noastră niciodată nu vom renunța“.

Iată politica mea de pace. Și în fața acestor convingeri și credințe exprimate în public din partea mea, „Tribuna“ are nemaipomenita obrăznicie să mă calomnieze, că eu lupt pentru dictatură în partid în interesul politicii mele de împăcare cu orice preț, chiar și cu jertfirea intereselor noastre naționale!

Dar cele reproduse până aci sunt luate din articoli apăruiți în publicitate. Tribuniștii — le cunosc firea — sunt în stare să afirme chiar și aceea, că alta fac eu înaintea publicității mari și alta făptuesc după culise. Spre a lămurii perfect punctul meu de vedere în chestiunea împăcării trebuie să relevez faptul, că am stat în viu contact cu d. dr. I. Mihu în timpul pertractărilor acestuia în chestiunea păcii. Și ca să desvălesc aci gândul meu cel mai intim cu referință la împăcarea noastră cu Ungurii sunt necesitat să săvârșesc o mică indiscrețiune.

În cea dintâiu scrisoare, ce i-am adresat d-lui dr. I. Mihu în această afacere, între altele, i-am scris următoarele:

„Dacă e să-ți spun sincer părerea mea despre Tisza și Khuen, apoi eu tare cred, sunt chiar adânc convins, că toată acțiunea lui Tisza și a guvernului actual are un singur scop: prin concesii fără absolută valoare reală națională să slăbească ori să nimicească chiar partidul național român și conducerea politică a poporului românesc să o treacă în mâinile episcopilor români, pe cari îi crede mameluci de după chemarea lor și apoi să continue necontrolați și neconturbați de partidul național român munca lor tocită pentru desnaționalizarea noastră, bine înțeles în depărtatul viitor. Eu, dragă Mihule, sunt absolut convins, că politica actuală de stat în Ungaria are de scop adevărat: formarea națiunii maghiare unitare, adică desnaționalizarea tuturor nemaghiarilor și contopirea lor în neamul maghiar. Pentru a adormi conștiința Românilor mai blânzi și mai dornici de viața pacinică cu Ungurii, politicienii unguri neagă tendința aceasta, dar eu cu un arsenal întreg de date o pot dovedi. E lucru dureros, că monarhul actual însuși a acceptat punctul de vedere al politicii maghiare și astfel nici dela tron nu putem aștepta mântuire. Până când purtătorul Coroanei nu se va convinge despre aceea, că întărirea artificială a Ungurilor, cu jertfirea popoarelor nemaghiare din Ungaria, primejduiește echilibrul de puteri între popoarele, cari compun imperiul Habsburgilor și astfel va deveni cauza unei continue războiri între ungurii, cari vor tinde la omnipotență în imperiu și între celelalte neamuri, ba poate să devină chiar fatală pentru existența

imperului, căci idealul maghiar este *dinastia națională și independența desăvârșită*, ceea ce numai prin detronare și descompunerea imperiului se poate ajunge, — până atunci lupta noastră va fi o luptă curată defensivă pentru conservarea ființei noastre etnice. La tot cazul prin lupta de rezistență vom întârzia rezultatele politicii de maghiarizare, *de vom abandona însă lupta aceasta adormiți de opiul unor concesii trecătoare și fără valoare reală națională, atunci maghiarizarea va lua avânt foarte dureros pentru noi*“.

Iară în una din cele mai de pe urmă scrisori ale mele către d. dr. I. Mihu în această afacere, în cea din 3/16 August 1910 dela Arad scriam următoarele:

„Fărămături de conturii, admit, pot să producă confuzii momentane în rândurile Românilor de omenie și, sigur, vor pricinui o afluență mare a Românilor internaționali în giurul oalelor cu carne ale guvernului, dar în curând s'ar dovedi mai presus de orice îndoială, că nemulțumirea masselor a rămas aceeași, Români și Ungurii se vor simți și mai mult dușmani unii altora și lupta ar începe cu o înverșunare și mai mare. Tocmai din acest punct de vedere eu cred, că și pentru Români și pentru Unguri e mai bine să nu se facă nici o pace, decât să se facă o pace pe temelii șubrede“.

Iată confesiunea mea cea mai intimă. Da. Eu doresc pacea și cu Ungurii și cu guvernul țării. Cine nu dorește pacea aceasta? Ea nu se poate însă înfăptui, ori cât am dori-o noi toți, decât numai sub condițiunea, ca acea pace să asigure validitatea deplină politică a Românilor și libertatea lor națională. Și de această dorință a mea nu-mi este rușine, ci mai vârtos gata sunt orișicând să colaborez pentru înfăptuirea păcii între aceste condițiuni. Cine însă susține, că ar vrea pacea cu orice preț, chiar cu jertfirea intereselor noastre naționale, acela minte și calomniază. Am dovedit.

Și pe deasupra „Tribuna“ mai spune și o mare prostie ori îi crede proști pe acei, cărora li-o spune, căci orice om cu mintea sănătoasă știe, că oricât ar dori-o Vasile Goldiș, nici el, nici altul în lume nu este în stare să facă pacea între Unguri și Români așa de pe-o zi pe alta, fără asigurarea prin instituțiuni a vieții naționale românești.

După cele expuse tot Românul de omenie va ști să cvalifice după merit afirmațiunea infamă și mincinoasă a „Tribunei“, că eu doresc pacea cu Ungurii ori cu guvernul chiar cu jertfirea intereselor noastre naționale, va ști să cvalifice după merit aserțiunea „Tribunei“ despre complicitatea mea în această chestie cu părintele Episcop dela Arad, care și de altfel nici odată n'a avut absolut nici un amestec în afacerea așa numită „a împăcării“ între Unguri și Români“.

„Tribuna“ îmi face acuzațiune și pentru faptul, că nu aș fi reprobabil discursul păr. Episcop, cu care a deschis sinodul eparhial și anume aluzia făcută în acest discurs la guvernamentalizarea Românilor (nu la „împăcare“, cum zice „Tribuna“ căci despre asta nu era vorba). „Tribuna“ susține, că eu am revenit asupra acestui discurs numai somat de ea.

Iarăși o minciună. Când în nr. 86 al „Românului“ am publicat discursul din chestiune, am zis la urmă: „*Asupra acestui discurs al P. S. Sale vom reveni, după ce vor fi terminat ședințele sinodale*“. Am fixat deci terminul, când vom reveni asupra discursului și nici de cum nu am așteptat somarea d-nilor dela „Tribuna“. Somările de altfel au ajuns să fie mană pentru domniile acestia.

Articolul nostru despre discursul părintelui Episcop s'a terminat astfel:

„În situațiunea politică actuală a statului-ungar locul tuturor Românilor de bine este în tabăra partidului național român, care trebuie să-i facă guvernului cea mai intransigentă opoziție, nu de dragul opoziției, ci pentru că și politica guvernului actual culminează în principiul creării statului național unitar maghiar, care va să zică nimicirea etnică a neamurilor nemaghiare din țară. Nici un episcop român nu poate sprijini această politică, cu atât mai puțin este cu cale să îndemne la asta pe alții“.

Așa scrie „Românul“. Iară „Tribuna“: „D. Goldiș este un complice întru împăcare cu P. S. Sa“. Cetiți și judecați.

Ca a treia acuzațiune mi-se aruncă 'n cap admirabilul articol al măestrului I. L. Caragiale „Nevoile obștei și așa numitele Casa noastră“. „Tribuna“ deja de mai multe ori a amintit acest articol al iubitului nostru amic. Dar niciodată cu nici un cuvânt n'a reprodus frazele, cari i-se reproșează. Ce a păcătuit acest articol în contra politicii noastre naționale? Rog pe domnia dela „Tribuna“ să-mi arate, ce excepționează dânsii în articolul d-lui Caragiale? Căci eu aprob și subscriu acel articol în întregime sa cu singura excepțiune a expresiunii greșite „cetățeni ungari de limbă românească“, pentru care nevinovată greșală ar fi fost și este necuviință a face cap de acuzațiune față de un Caragiale. Eu știu, că articolul ăla îi ustură pe domnia dela „Tribuna“. Dar n'am ce să le fac. D. Caragiale, zău, ustură unde dă, și ne-a promis, că — mai are cu dlor de furcă. Ei așteaptă furca cu spaină, noi o așteptăm însă cu bucurie.

Apucătura aceasta de altfel, e una dintre cele mai detestabile. Au trecut săptămâni de zile dela apariția articolului. Acum „Tribuna“ vine să sparie lumea că d. Caragiale cu acel articol ar fi păcătuit în contra intereselor noastre naționale. Nu reproduce din acel articol *nimic* din ceea ce recriminează, ci simplamente *acuză*. Socotește, că cetitorii au uitat cele scrise *de fapt* și va crede fără scrupul minciunile ei. Asta de altfel e o procedură obișnuită la „Tribuna“. Dar totuș a o aplica față de un Caragiale, e prea mare, cum să-i zicem, — nesocotință.

„Tribuna“ imi dă cinstea deosebită de a mă face *dictator* al partidului național. Înțeleg șiretlicu. Sub povara zdrobitoare a argumentelor d-lui deputat dr. Al. Vaida-Voevod, „Tribuna“ ar vrea iar să scape „prin tangentă“.

— „Tribuna“ a spart partidul național român și atentează la existența și autoritatea comitetului național, făcând astfel, fără îndoială, serviciul cel mai bun Ungurilor, — zice d. Vaida.

— D-l V. Goldiș vrea pacea cu Ungurii chiar cu jertfirea intereselor noastre naționale, — răspunde „Tribuna“.

Și acum, după ce „Tribuna“ m'a făcut în ăst chip iar oțăt și tocană, își pune ea întrebarea: Pentru ce este d. Goldiș un aderent atât de fervent al împăcării? Și tot „Tribuna“ răspunde scurt și înde-

sat (cum făgăduise), reproduc întocmai, dar cu litere grase:

D-l Goldiș este un simplu politician, lipsit cu desăvârșire de-o mentalitate și cultură românească“.

Trebuie să tac și să mă închin înaintea *culturei românești* a d-lor S. Bocu, Iosif Scheopul și Ion Montani, cu cari nici prin gând nu-mi trece să am dreptul a mă compara.

Vasilie Goldiș.

Iubirea de adevăr a „Tribunei“

(Din broșura d-lui dr. Al. Vaida-Voevod)

Este de obște cunoscut, că la „Tribuna“ șefiile se întemeiază pe următoarea scară: D-lor Montani și Schiopul le poruncește d. Bocu, d-lui Bocu îi poruncește d. Ciorogariu, pe când d. dr. N. Oncu e sugerat să trăiască în iluzia, că dânsul conduce întreaga „societate comandită“ a „Tribunei“. Domnul R. Ciorogariu ar avea menirea înaltă să crească generațiile viitoare de preoți pentru dieceza Aradului în duhul creștinesc al blândetei, al adevărului și al iubirii deaproapelui. Ar trebui să le dea pildă cum trebuie să fie un preot adevărat. Frumoasă menire! De ce nu să dedică d-sa exclusiv nobilului său oficiu pedagogic? De ce preferă d-sa să fie dictatorul „Tribunei“ și cel mai iscusit între comanditarii ziarului „independent“?

De câte ori comite însă „Tribuna“ vre-o incorectitate, d-sa declină ori ce răspundere, ba joacă chiar pe preotul ofensat în demnitatea sa bisericească de prea cuvios protosincol.

Ce vină poartă, mă întreb, inocenta reverendă a lui Mangra ori a d-lui R. Ciorogariu pentru faptele politice a stăpânului ei? Când e vorba de faptele politice ale lui Mangra, ori de politica de casă a d-lui R. Ciorogariu, debitată în „Tribuna“, de ce d. R. Ciorogariu, desbrăcând pentru publicitate galonatul costum de comanditar și șef politic al „Tribunei“, se ascunde grabnic în reverenda cuvioasă de protosincol, strigând: cine se atinge de mine, vatămă cinstea preotească? Că purtarea aceasta a d-lui R. Ciorogariu este o simplă farsă și că d-sa când e vorba de *alți* preoți și de *alți* directori seminariai nu e de loc atât de îngrijit de demnitatea preotească. o să dovedească următoarele citate din „Tribuna“. Să observați. Nu numai pentru sine, ci și pentru amicul său, „părintele“ Mangra, pretinde P. C. S., d. R. Ciorogariu „*Salvus conductus*“ în numele „dignității bisericești“.

Dar să-l lăsăm să i-a d-sa cuvântul.

I.

În „Tribuna“ nr. 263, 18 Dec. 1910. P. C. S. d-nul protosincol R. Ciorogariu publică la loc de frunte „spovedania unui om cinstit“. Aici spune d-sa despre demonstrațiile, cari au avut loc în Arad, contra lui Mangra:

„Să nu poftescă dela mine nimeni să aprob ca preot demonstrația din Arad dela Seminar în

fața tinerimii clericale și în căminul școlii conduse de mine — împotriva unui dignitar bisericesc, care vine la Sinod, cu episcopul său, dela altarul la care împreună am liturgisit. Și da, să nu ceară nimeni dela mine să rămân *impasibil* la vederea nenorocirii *prietenui*, cu care 30 de ani am mâncat pâinea amară a suferințelor *pentru un ideal comun*. *Cine nu înțelege aceasta, acela n'a avut prieten*.“

*

II.

În nr. 280, 7 Ian. 1911, publică „Tribuna“ „Scrisori din Sibiu“ cu ominosul motto:

De-ar ști omul ce-ar păți,
Dinainte s'ar feri!“

În scrisorile acestea este terfelit în mod obraznic P. C. S. protosincolul Roșca, *directorul seminarului Andreian*. De ce? Pentru că d-nul dr. Roșca este și fără să facă „spovedania unui om cinstit“ în vreo foaie „independentă“, cunoscut ca cel mai cinstit om și ca preotul și călugărul cel mai fără de prihană. Cum însă d-sa se bucură de stima obștei românești, chiar pentru că d-sa fiind adevărat călugăr, își vede de slujbă și nu face politică — este concurrent primejdios. Cum scrie despre acest *director seminarial* organul de sub dictatura *directorului seminarial din Arad* va judeca cetitorul pe baza fragmentului ce-l reproduc din cele două coloane de insulte ale „Tribunei“:

„Cum mergeam agale, cu gândul departe, iată că zăresc de departe figura de *mucenic al întunerecului a directorului seminarului Andreian*. leșise, ca de obicei, la plimbare să-și *tocească brăul roșu*. Din depărtare, cum se răsfrângeau razele de lumină pe mătasa brăului, semănau cu niște flacări. Parcă erau o aureolă de foc, ce-i încununa *prețioasa burtă, căreia se închină cu atâta devotament*. *Mi-s'a părut*, că toată ființa acestei fețe bisericești nu trăiește decât prin și *pentru acest organ*, că toate *licăririle sufletului* său i s'au pogorât în pântece ca să se sărute tihnite cu razele soarelui. Ce om fericit! — mă gândeam. Acesta știu că *nu-și frământă mintea* cu reforme sociale și cu probleme de educație. Idealul lui e să mănânce o plăcintă bună, cu brânză și să țese visuri *pentru o mîtră episcopescă*. Dacă o *poartă Ignatie dela Arad*, de ce n'ar fi și el vrednic să o poarte? Simțeam cum mi se răzvrătește întreg sufletul împotriva *prostiei noastre naționale* și repede dădui să-mi desgiop spada.

Doi sticleți de pe o cracă din apropiere — cari, probabil, leșiseră *de sub strașina craniului curioșiei sale* — tremurau din aripi de bucurie. Pe urmă s'au avântat în zbor și au trecut pe deasupra directorului. Acesta, din vesel ce era, odată încrețește sprâncenele, își scoate batista și *începe să se șteargă*... Iar păsărelele într'un *ciripit de răs* zburau spre valea de aur, vesele c'au avut *inspirația să dea directorului cel mai nimerit răspuns*. În sufletul meu simțeam însă, o *durere adâncă*, cum pot fi puși *asemenea oameni în fruntea unui seminar*, care e chemat să crească *preoțimea și învățătorimea noastră*. Și când vezi *asemenea anomații*, să nu-ți fie permis a spune, că pe *Vezevul vieții noastre naționale pasc atâta*...? *Și mai zice lumea că n'au dreptate tinerii oțelii*!“

*

III.

Strânsă în curele, foaia d-lui R. Ciorogariu, în nr. din 21 Ian. 1911, publică următoarea probă de stil, izvorâtă din capul oțelit al oarecărui „desnădăjduit năstrușnic“:

Dăm reparație.

„Telegraful Român“ publică o declarație iscălită de mai mulți profesori dela seminarul „Andreian“ din Sibiu și *menită să rehabiliteze* pe d. dr. Eusebiu Roșca, directorul seminarului, față cu felul în care a fost d-sa înfățișat în „Scrisorile din Sibiu“ din nr. 280 al ziarului nostru. Decla-

KILENYI C. és T^{sa}.

Arad, str. József főherceg 11, la globul vânt.

Au sosit noutățile de primăvară.

Preț ieftin extraordinar.

Pânuri de haine femeiești, mătăsuri, delaine, zephyre, cartoane, mănuși, ciorapi pregătiți de penitențieri. Asortiment bogat de umbrele, pălării de paie pentru dame. Modele și decoruri se capătă cu preț foarte scăzut.

rația d-lor profesori ni s'a trimis și nouă, n'am publicat-o însă — pentru tonul ei insolent. Ar fi putut d-nii profesori să ne ceară reparația într'un ton mai urban, și fără să ne facă proces de intenții. Pentru că, iată, declarăm, noi am regretat cei dintâi publicarea acelei „Scrisori din Sibiu“, după ce s'a publicat numai din greșală. Și să ne creadă și d-lor și onorabilul „Telegraf“, că greșelile sunt de rândul tuturor oamenilor. Iar dacă reparația cuvenită a putut să întârzie atâta, vina nu e a noastră, ci a năravului românesc de a preveni cu violențe loialitatea și corectitudinea ce trebuie presupusă la toți oamenii bine educați.“ (?)

D. R. Ciorogariu scrie tânguitor la 18 Decembrie 1910, că „nu poate cere nimănui dela mine să rămân impasibil la vederea nenorocirii prietenului; cine nu înțelege aceasta, acela n'a avut prietin“. Fiind deci în joc prietinul d-sale, Mangra, d-sa ne spune: „nu pot să aprob ca preot demonstrația din Arad dela seminar în fața tinerimei clericale, împotriva unui dignitar bisericesc, care vine la sinod cu episcopul său“, etc.

Cu 17 zile după această evlavioasă apărare a amicului său Mangra, P. C. S. d. protosincol R. Ciorogariu dă însă frâu liber să insulte „Tribuna“ pe directorul dr. Roșca, făcându-l prost, măgar, etc. Cum? Protosincolul dr. Roșca nu e și d-sa față bisericească? Nu este chiar un preot mult mai cinstit și mai cuminte decât Mangra? Nu știe organul d-lui Ciorogariu, că dr. Roșca, dacă ar fi voit să câștige mitra cu mijloacele, cu cari Mangra vrea să o dobândească, astăzi ar putea fi episcop?

D. Ciorogariu desaproabă demonstrația înscenată contra amicului său Mangra, în fața seminarului condus de d-sa, în fața „tinerimei clericale“ și a episcopului. De ce admite însă să terfelească ziarul de sub conducerea d-sale, în fața lunei întregi, deci în fața tinerimei clericale din Sibiu, pe directorul seminarului Andreian? Și pe când în interesul apărării amicului său Mangra d-nul Ciorogariu, în nr. din 18 Decembrie 1910 al „Tribunei“, face un reverentios compliment înaintea episcopului său, d-sa admite ca tot în coloanele „Tribunei“ supuse dictaturei d-sale, la 7 Ianuarie 1911, să fie luat în zeflema acelaș episcop, alături de d. dr. Roșca. Se poate o ipocrisie mai mare decât aceea, la care se demite d. R. Ciorogariu numai pentru că este prietin cu Mangra și contrar d-lui dr. E. Roșca? Și trec apoi două săptămâni, până când află d. R. Ciorogariu de necesar — de sălă, ca de voie bună — să publice o „reparație“ în coloanele „Tribunei“ din pana omului adevărat cinstit, care a fost regretatul dr. Petru Șpan. Două săptămâni nu a simțit redacția „Tribunei“, nici comanditarul ei, d. R. Ciorogariu, remușcări de conștiință pentru murdăriile, cu cari a fost ofensat colegul (director seminarial și protosincol) d-lui Ciorogariu.

Nici declarația profesorilor seminarului Andreian nu a fost în stare să trezească conștiința redacției și a comanditarului șef al „Tribunei“. De ce? A trebuit să treacă timp, ca să uite publicul insanitățile din nr. 280 al „Tribunei“! De altcum nu putea să-și permită acest ziar „independent“ (dependent numai de comanditarii săi) să declare pe profesorii din Sibiu de oameni rău educați („tonul lor insolent“!). Nici nu putea presupune, că se va găsi un cetitor atât de prost al „Tribunei“, care să creadă

confectioniștilor „Tribunei“, că „noi am regretat cei dintâi publicarea acelei „scrisori din Sibiu“, după ce s'a publicat numai din greșală“.

Care va să zică în „Tribuna“ se publică pe o față întreagă, pe 3 coloane, o „scrisoare din Sibiu“ numai din greșală! Redacția o dă la tipar numai din greșală! Li face corectura numai din greșală! Și după ce s'a publicat numai din greșală, redacția regretă mai întâi publicarea acelei „scrisori din Sibiu“, cu toate că abia la 14 zile după ce a comis infamia găsește de bine să facă această prețioasă constatare.

Frumoasă pildă de iubire de adevăr din partea „Tribunei“!

Să trecem însă la alt caz.

*

„Tribuna“ din 14 Februarie, 1911 publică sub titlul caracteristic „armele calomniei“ un articol, în care se găsește următoarea frază:

„Aici îmi vine în minte un zvon, pe care l-am auzit din părțile Beușului. Ci-că ar fi amestecat în toată treaba și Principele moștenitor. Ci-că niște scrisori, pe cari le-ar fi primit moștenitorul dela „mangriști“, scrisori compromițătoare, ar fi trecut de la înalta persoană la d. Al. Vaida și d. Vaida le-a trimis d-lui A. Popovici. Ci-că pentru asta n'ar putea vorbi în public domnul Popovici.“

Domnul colaborator științific mințește, căci dânsul este acela, care a colportat această insinuare perfidă prin cafeneaua de pe Bretter „în Sibiu“.

*

În Nr. din 2 Martie, 1911 tot „Tribuna“ scrie:

„Respingem cu mâhnire insinuațiile, că am ocrotit în coloanele noastre „încercări de denunțări“ contra intereselor noastre generale și declarăm și în acest punct, că e sub demnitatea noastră să ne mai apărăm împotriva unor acuzații atât de absurde“.

Va să zică „Tribuna“ nu se sfiește a ne aduce: pe Mangra, pe mine și pe d. Aurel C. Popovici în legătură cu Principele moștenitor, căutând a mesteca, până și pe viitorul nostru domnitor în campania ei murdară și trădătoare! Și tot „Tribuna“ găsește dosa necesară de cinism ca să respingă, ba să respingă chiar cu „mâhnire“ „insinuațiile“, că ar ocroti în coloanele ei încercări de denunțări contra intereselor noastre generale. Ba cutează chiar să declare „că e sub demnitatea noastră să ne mai apărăm împotriva unor acuzații atât de absurde“. Precum se vede însă, nu acuzațiile sunt absurde, ci absurd este din partea „Tribunei“ de a se refugia pe platforma demnității ei. Căci aceasta demnitate este un ce neexistent.

Să trecem însă la alt caz, care va dovedi și mai limpede cum iubește adevărul „Tribuna“.

Mandatul dela Bichișciaba. Din Bichișciaba se anunță, că Sâmbătă seara partidul fără-nesc a ținut o conferință în care s'a hotărât, ca o deputațiune să meargă la Budapesta și să-l roage pe Iosif Kristóffy, fostul ministru de interne, să primească candidatura la Bichișciaba în locul decedatului Achim.

Ieri deputațiunea aceasta s'a prezentat la fostul ministru, care a declarat, că primește candidatura, dar nu va merge la Bichișciaba să-și fină vorbirea de program și nu va face nici o agitație. Partidul, înștiințat fiind pe cale telegrafică despre răspunsul fostului ministru imediat a ținut o adunare populară în care a proclamat cu mare însuflețire candidat al cercului Bichișciaba pe Kristóffy.

Contra-candidatul lui Kristóffy va fi kossuthistul dr. I. Urszinyi, avocat în Bichișciaba.

*

D. Carp și drepturile politice pentru Dobrogeni. Joi dimineața o delegație de 15 persoane, cetățeni baștinași dobrogeni, au fost primiți în audiență de d. P. Carp la palatul prefecturii, căruia au înmănat un memoriu cu privire la legea și reg. pentru acordarea drepturilor politice Dobrogei și prin care lege se răpește multor cetățenii, căci nu pot dovedi cu acte în regulă că au fost otomani, și că se găseau aci la 11 Aprilie, 1877, cerând să se modifice aceea lege, înleznind dovedirea nu prin acte turcești, ci prin martori, sau să se ia în considerare actele românești ce posedă dela anexarea Dobrogei.

Delegația, introdusă la prim-ministru de d. C. Pariano, prefectul județului, a fost primită cu multă afabilitate, și ascultând doleanțele ei, și exprimat favorabil cererei spunând:

„Interesul țării reclamă ca Dobrogea să aibă cât mai mulți cetățeni, de aceea voi interveni lângă comisiunile din ambele județe, ca să fie mai indulgent față de cei, cari au făcut cereri de înscrieri în listele electorale. Cât privește pe cei respinși, voi numi la toamnă o comisie specială de revizuire.“

Acei dintre dv. cari în interval s'au bucurat de o altă protecție, nu pot face nimic“.

Parlamentul ungar

Sedința Camerei.

Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 22 Maiu.

Sedința se începe la orele 10 $\frac{1}{4}$ a. m.

Prezidează Albert Berzeviczy.

După verificarea protocolului ședinței trecute.

Contele Ioan Zichy, ministru de culte și instrucție publică, prezintă lista învățătorilor, cari în interesul legii școlare din 1907 au fost puși sub disciplinar pentru purtare antipatriotică.

Camera a decis, ca raportul ministrului să se predea comisiei școlare.

Budgetul ministrului de culte.

Carol Szász, guvernamental: Ori cum, numărul ascultătorilor dela Universitatea din Budapesta trebuie scăzut. Din cauza numărului prea mare de universitari prelegerile nu pot fi atât de perfect cum s'ar aștepta. Dreptaceea e foarte necesară înființarea universității a treia.

Universitatea să nu cuprindă și facultatea teologică, fiecare biserică să se îngrijească în cercul său de activitate despre creșterea preoților ei.

Coloman Kevács intrerupe.

Facultățile existente trebuiesc susținute la facultatea teologică dela Universitatea din Budapesta trebuie și ea susținută, deoare ce o parte din fondurile universitare s'a dat pentru scopuri profesionale.

I. Tüdös: Consecințe vagi!

G. Szász: Repet, că nu aprob ca la Universitatea de stat din Budapesta să se instrueze preoții.

Nu primește budgetul.

Ioan Molnár, popular: Urgitează revizuirea legilor politice bisericești, (Sgomot.)

Francomasonii luptă în contra tuturor condițiilor, nu numai în contra celei catolice.

P. Sándor: În contra oricărui clericalism!

I. Molnár: Congregațiile-Mariei din școlile medii nu sunt atât de primejdioase, cum se spune.

Nic. Zboray: Dar alianțele Sioniste?

I. Molnár: Acestea nu scandalizează nici reacționarii cei mai mari.

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă, institut de dentistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etagiul I., în fața pal. administrativ (comit.)

CORESPONDENȚE

DIN ITALIA

SCRISORI DIN ROMA

Prietenii franco-italiene — Rușii, serbările cincuantenarului și apropierea italo-slavă — Dela expoziția etnografică

După un șir lung de misiuni regale și guvernamentale, dăunăzi a sosit la Roma prima ambasadă orășenească: Președintele consiliului comunal din Paris, însoțit de un mare număr de consilieri, a venit să aducă cetății eterne urările Orașului-Lumină cu prilejul serbărilor jubilară. În cinstea reprezentanților Parisului s'au organizat diferite festivități, iar primarul Romei le-a oferit un dejun în marea aulă senatorială de pe Capitol. La acest dejun primii magistrați ai celor două metropole latine, d-nii Nathan și Bellon au rostit cuvântări frumoase, în cari au scos în relief legăturile de sânge indisolubil, ce unesc pe cele două popoare. Urând bun venit, aleșilor Parisului, primarul Nathan le-a spus între altele:

„Suntem fericiți să vă vedem aci, să vă vedem în sfârșit la noi, unde sunteți totdeauna și la voi. Căci acest bătrân și glorios Capitol e și sorginta voastră, frați de rasă latină. Demult l'ați părăsit, demult ați lăsat cuibul părintesc și ați făcut un zbor glorios, care a lăsat urme adânci în istoria civilizației și în progresul omenirii. Ori de câte ori vă veți întoarce veți fi bineveniți.

Acum o jumătate de veac, frații voștri de arme au luptat alături de ai noștri pentru libertatea țării noastre; acum patruzeci de ani frații noștri au luptat alături de ai voștri pentru libertatea Franței, — acestea sunt legături de sânge cari nu se desmint!... Fiți bineveniți, reprezentanți ai inimii Franței, aci în inima Italiei! Aceasta e mărturia vie a legăturii de dragoste reînviată între două surori de adevărat sânge latin, plin de promisiuni pentru viitorul civilizației și progresul omenirii“.

În răspunsul său, d. Leopold Bellan, a evocat în următoarele cuvinte fericite gloria eternă a Romei:

„Iată-ne oaspeți răsfățați ai acestei Rome, unde s'au perindat civilizații frumoase, ai Romei, veșnic vie în mijlocul mormintelor sale, unde fiecare piatră e îmbibată cu esența divină a Istoriei.

La acest nume douăzeci și cinci de veacuri se ridică. Generațiile înviază! Măreața epopee renaște, — precum și acea epocă minunată în care majestatea păcii romane învăluia pământul. Din înălțimea acestui capitol, de pe care domină cu greu gestul lui Marcu Aureliu, potolind pe barbari, noi privim câmpia, în care s'a desfășurat drama cuceririi universale. De pe muntele sacru pe care se urcau învingătorii, privirile noastre descoperă Forul, valea îngustă dar considerabilă prin umbrele pe care le evoacă, unde a trăit și luptat bătrâna mamă a națiunilor latine, aceste dealuri care deșteaptă în noi atâtea emoții, aceste ruine de cărămizi și de marmură încununată cu măslini, în apropierea cărora a fost șoptită de atâtea ori cu ardoare vorba vechiului vostru istoric: „Roma pulcherrima rerum!“. Vă mulțumim pentru că ne-ați deschis porțile acestui templu, către care s'au înălțat în aceste ultime zile, nu ca odinioară strigăte de războiu ci imnuri de pace“.

*

Foarte semnificativă este participarea Rușilor la serbările cincuantenarului Italiei. Ei au construit la expoziția de belle-arte, unul din cele mai impozante paviloane iar zilele acestea au sosit aci Marele Duce Boris cu Marea Ducesă Maria-Paulovna ca să prezinte Regelui Italiei felicitările țării. În același timp a venit la Roma ca să dea concerte în marea sală Augusteum, corul sfântului Sinod din Moscova, care în mod excepțional a căpătat permisia de a face această călătorie în străinătate. În sfârșit la opera Constanzi joacă baletul rus din Petersburg în scenăriile și costumele aduse dela opera de acolo.

Toate aceste multiple manifestații de simpatie ale Rușilor pentru Italiani au fost primite cu multă bucurie sub care se ascunde însă un sentiment politic.

Se știe, că de un timp încoace relațiile dintre Rusia și Italia au devenit tot mai apropiate și

că s'a vorbit chiar nu de mult, că Italia dorind să iasă din Tripla Alianță, ar vrea să strângă legăturile politice cu imperiul moscovit deoarece au un rival comun în cele mai multe din interesele lor, — și anume pe Austro-Ungaria. Mai mult chiar. Aci, în Italia este un puternic curent pentru o apropiere cât mai intimă și cu statele slave din Balcani și de câteva ori s'a auzit pronunțându-se numele unei viitoare alianțe italo-slave, care firește ar duce predominarea Italiei în Adriatică și în partea de răsărit a Mediteranei. Mai ales cu prilejul încoronării regelui Muntenegrului la Cetinje s'a agitat chestiunea apropierei italo-slave. Dar despre aceasta, ne propunem a vorbi pe larg altădată. Pentru azi ne mulțumim să observăm, că unele ziare din Roma, salutând sosirea marelui duce Boris, relevază, că „Rusia și Italia au acum interese comune în multe părți.“

*

Printre expozițiile din Roma, cea mai originală este, desigur, aceea etnografică din Piazza d'Armi.

Acolo s'a căutat a se reproduce în paviloane regionale, arta, costumele și obiceiurile tuturor provinciilor italiene. S'a încercat să se construiască în mic, Italia la Roma. Fiindcă însă aceste construcții cereau lucrări multe și meticuloase, expoziția etnografică încă n'a fost terminată.

Abia trei paviloane, ale Piemontului, Lombardiei și Veneției au putut fi isprăvite și deschise săptămâna aceasta publicului. Câte-și trele sunt foarte pitorești și interesante. Firește reproducerea acestora nu pot reda măreția originalului. Splendoarea unei catedrale sau a unui palat pierde mult într-o reducere; totuși ele dau o idee potrivită de stilul fiecărui colț al Italiei.

În pavilionul Piemontului e remarcabilă arta dela curtea principilor de Savoia și imitațiile din castelele principilor de Aosta. În acela al Lombardiei se poate admira sacristia bisericii S. Maria della Passione din Milano, sala palatului Borromeo, tot din Milano, capela Brandi Castiglioni din Paria, sala Garamba din Brescia și diverse alte reproduceri de artă lombardă antică și longobardă. În fine pavilionul Veneției e interesant și pentru faptul că poți vedea cum arată o Veneție... pe uscat.

E drept că e și un mic *canale* cu o gondolă originală însă farmecul și poezia Veneției veritabile, cu greu se pot reproduce. Totuși sunt câteva copii artistice reușite, cum e o *Carte d'amore* din secolul al XIII-lea, Sant-Orsola, o sală padovară cu biroul lui Petrarca, copil de pe pictorul venețian Carpaccio etc. Asupra expoziției etnografice vom reveni când va fi gata.

Roma, Maiu 1911.

Tiberinus.

DIN ROMÂNIA

SCRISOARE DIN IAȘI
Procesul unui calomniator

Iași, 5 Maiu 1911.

Pentru ziua de 2 Maiu a fost sorocit spre judecare la curtea cu jurați din Iași — după cum cetitorii, o știu din corespondența trecută — procesul de calomnie prin presă, ce d. profesor universitar A. C. Cuza a intentat avocatului Em. Socor, pentru că acesta prin o broșură apărută prin Februarie trecut, intitulată „o rușine universitară, plagiatul d-lui A. C. Cuza“ susține că lucrarea d-lui Cuza „Desp.e poporație“ ar fi plagiată.

Procesul a durat 3 zile și a luat o întorsătură neașteptată.

Promitem să facem mai la vale o expunere fidelă a desbaterilor acestui proces, care cu adevărat a pasionat nu numai Iașul întreg, dar și țara întreagă.

În ziua de 2 Maiu la ora 12 ședința se deschide în fața unui public numărös, care ne mai încapând în sala curții, staționează prin coridoare și în stradă.

D. A. C. Cuza e asistat de d-nii avocați A. Buicliu cunoscutul naționalist și C. C. Coroi, un tânăr talentat licențiat al facultății de drept din Iași și doctor în drept dela Geneva, iar acuzatul Socor de număroși avocați, cunoscuți apărători ai intereselor jidovești și anume: L. Antoniu, O. Teodoreanu, C. Simionescu, C. B. Penescu, Tănase Gheorghiu, A. A. Bădărau etc.

După alegerea prin sorți a comisiunii de 12 jurați, d. prim-procuror A. Bercea, care susține acuza, cere cuții a numi o comisiune de experți, după avisul cărora dacă lucrarea d-lui Cuza este sau nu plagiată jurații să judece calomnia adusă d-lui Cuza.

Advocații lui Socor se grăbesc a zice, că nu trebuie experți fii d destul de luminați spre a judeca.

D. Cuza precizează că nu fuge de lumină ca adversarul său, dar crede că esptertiza nu-i utilă în cazul de față.

Curtea respinge cererea de esptertiză.

Se dă apoi cuvântul d-lui A. Buicliu, care vorbind din partea d-lui Cuza, arată reaua credință cu care procede d. Socor în această afacere și accentuiază că nu poate fi el de cât numai semnatarul broșurei calomnioase, pe câtă vreme nu are cunoștinți de limbi străine și mai cu seamă de nemțește — și nici o pregătire în materie de Economie Politică.

Urmează tânărul Coroi, care din partea d-lui Cuza, arată indignarea ce stăpânește pe mulți cand văd pe Socor — un fost elev al d-lui Cuza — că s'a făcut instrumentul unei calomnii ordinare. Și cât de fericit se simte vorbitorul, iarăș fost elev al d-lui Cuza, când are de spus un cuvânt pentru apărarea lui.

Dar cuvântarea d-lui Coroi a fost așa de caldă, așa de entuziastă, cum nu se poate spune; a avut accente cari s'au ridicat până la sublim, făcând o impresie covârșitoare în asistență, — care cu toate protestările președintelui nu se poate stăpâni și aplauda îndelung.

E rândul d-lui Procuror. Rar se va vedea un rechizitor mai complex, mai studiat ca în această ocaziune, când d. procuror a dopedit că a citit cu multă atențiune opera d-lui Cuza, broșura d-lui Socor și tot ce a crezut că-l va duce la lumină. Lucrarea d-lui Socor zice d-sa, nu este o lucrare obiectivă, științifică, ci e alcătuită cu rea credință pentru a compromite reputația unui om de merit, ceace o arată înainte de toate titlul — „o rușine universitară“ — dar mai ales conținutul. Se ocupă apoi de pasajele puse pe 2 coloane, și arată că nu se potrivește de loc. Încheind d. procuror, cu cea mai deplină convingere cere juraților un verdict de condamnare, pentru a se da un exemplu și altora cari vor cuteza a mai birfi munca cinstită și instituțiile cele mai înalte ale țării.

Vorbesc apoi din partea acuzatului Socor d. avocați L. Antoniu și O. Teodoreanu. A rezuma cât de scurt aceste cuvântări ar fi de prisos, întru cât d-lor au vorbit de orice, numai de plagiat și calomnie nu.

Se dă cuvântul d-lui Cuza. E ora 10^{1/2} seara. În audiență se face o tăcere solemnă; toți își îndreaptă privirile spre celce va cuvânta.

După ce spune că ar fi crezut mai nimerit, dacă acuzatul Socor și-ar fi desvoltat motivele sale care-l fac să zică că volumul „Despre Poporație“ este plagiat, ca apoi d-sa să-i răspundă la acele acuzațiuni, însă fiindcă Socor nu vrea încă să vorbească, începe d. Cuza, — și noi rezumăm:

Broșura acuzatului Socor, apărută în editura revistei „Facla“, care are de scop distrugerea naționaliștilor (citește un articol în această privință) și campania ce s'a dus în contra mea de o anumită presă („Adevărul“, „Dimineața“ etc.) apariția broșurei cât și de nenumărate ziare jidovești din țară (arată fragmente tăiate — peste 30 — din diferite ziare) dovedesc că broșura defăimătoare este pusă la cale de alții și acuzatul de azi nu-i decât un instrument, un „prêt-nom“, însă cu atât mai culpabil.

Pentru a se înțelege mai bine cele ce vor urma, fac o scurtă expunere a lucrării mele „Despre Poporație“.

Încă înainte de 1890, am observat că în multe orașe ale țării, dar mai ales în Iași, de pela 1830 încoace în mod constant, populația românească scade, pe când cea evreică se înmulțește, în așa chip că dela 1894 până la 1898 când apare cartea, Românii pierd 1679 suflete, adecă mor mai mulți decât se nasc, pe când Evreii câștigă 3175 suflete adecă se nasc mai mulți de cât mor, iar astăzi ne aflăm în situația că dela 1850 Românii pierd 13400 iar Evreii câștigă 14578 suflete.

Am căutat să-mi explic această anomalie, cercetând teoriile asupra poporației. Cefind cunoscuta operă a lui Malthus, după care în mod

fatal poporația s'ar înmulți în progresie geometrică, adică ca numerile 1, 2, 4, 8, 16, 32... mijloacele de hrană ar crește ca 1, 2, 3, 4, 5, 6, adică în progresie aritmetică, deci creșterea poporației este cu necesitate limitată de mijloacele de existență, și că singurul mijloc al lucrătorilor ar fi abținerea morală, adică limitarea nașterilor, căci altfel înmulțindu-se mereu, după legea cererii și a ofertei, munca lor va fi din ce în ce mai slab retribuită.

Însă căutând să mă luminez asupra teoriei lui Malthus, m'am incurcat mai rău, văzând mai ales păreri împărțite asupra însăși valorii operei lui Malthus, m'am oprit în fața acestei nedumeriri și mi-am zis: în aceste contradicții e o *problemă științifică*. Și din încercarea de a deslega această problemă, a eșit lucrarea mea „despre Poporație”, alcătuită în felul următor:

În cap. *considerațiuni generale* se arată importanța poporației ca element al Statului: În mișcarea poporației se arată mărirea sau decăderea nației.

Lucrarea se împarte apoi în 3 părți:

I. *Statistica poporației*, în care se arată obiectul unei științe deosebite *Demografia*, al cărui obiect este studiul colectivităților omenești; ce dau apoi date statistice relative la poporație, după sex, ocupație, vârstă, căsătorii, etc.

II. *Teoria poporației*, unde se discută ce e „lege” în statistică, și însemnătatea legilor pentru politica poporației.

III. *Politica Poporației*, unde se arată măsurile practice cari pot înrăuși dezvoltarea poporației. Centrul acestei părți este teoria lui Malthus, învăluită de întreaga literatură apucată relativ la aceasta teorie, literatura clasificată: 1. Predecesorii lui Malthus, 2. Părtinitorii lui Malthus, 3. *Protivnicii lui Malthus*. Și după ce rezum în aceste capitole pe Hale, Mirabeau, Satal, Montesquieu, Rossi, Quételet, Say, Darwin, Marx, Corsa, Sismondî, Soria, George... etc. în total vre-o 80 de autori, — urmează apoi o analiză critică, a teoriei lui Malthus, stabilind că confuzia în știință se datorește faptului că el a exprimat un fond adevărat într-o formă greșită, se tratează despre „principiul poporației: „Poporația are tendința „constantă de a trece de limita dezvoltării ei posibile, limită determinată în tot momentul de „cantitatea mijloacelor de existență pe care și le „poate procura“.

În capitolul *Despre mărirea și decăderea națiunilor* se verifică această lege.

În sfârșit sub titlul *Incheeri practice*, se arată mijloacele ce pot influența dezvoltarea poporației.

Ceia ce garantează originalitatea lucrării, e unitatea ei desăvârșită, sistemul de gândire și sistematizarea nu se poate dovedi că se mai găsește la cineva de asemenea și concluziile trase din legea poporației formulată de mine.

Pe la ora 12 și jumătate noaptea jurații fiind extrem de obosiți, mai ales din cauza căldurii ce domnește în sală, ședința se suspendă rămânând ca d. Cuza să continue a doua zi la ora 12.

V. E. T.

Așa și altmintrelea

SAU

„Uite popa — nu e popa“

Nefericita „Independentă”, iar are ghinionul de a da o nouă probă de inconștientă, și o dă tot cu aceeași inconștientă, cu care mentalitatea ei se manifestă în toate coloanele, și când laudă și când injură și când halucinează și când nu spune nimic.

Ce afirmă azi, mâine neagă — ce neagă mâine, poimâine afirmă; iată caracteristica aceleia care se crede — de „cel mai mare ziar românesc“.

Mai trebuie oare, să mai aducem încă o probă, peste atâtea câte a adus, atât de spirituală, competentă, fina broșură a d-lui dr. Vaida Voevod?

Mai trebuie, pentru că sunt șerpi veninoși cărora le trebuie multe lovituri până să-i zdrobești — și sunt draci cari au fel de fel de fețe cu cari încearcă să pară îngeri...

Într'un număr de dăunăzi al „Tribunei” s'a scris așa:

„Cel mai mare poet — una din gloriile timpurilor actuale, — este Gabriele D'Annunzio. Atâta timp cât a trăit Căducci între acești doi mari poeți a fost întotdeauna un fel de întrecere pentru întâietate; și dacă Gabriele D'Annunzio nu l'a putut întrece, totuși în literatura italiană D'Annunzio rămâne alături de Căducci de Dante și de Petrarca...”

Dramele lui D'Annunzio se joacă cu mult succes pe toate scenele din Italia...

...Căci trebuie să știe publicul românesc, că în toate piesele lui D'Annunzio, transpiră mult misticism și ideea creștinismului este îmbrățișată și dezvoltată de mult.

D'Annunzio nu posedă la perfecție numai limba italiană, dar și limba franceză, și de mai bine de șase luni de când poetul lucrează cu mare ardoare la un „Mister”, cu motiv pur creștinesc: *Sfântul Sebastian*.

...D'Annunzio, după ce a studiat toate cronicile vechi cari tratează despre acest fapt, s'a pus pe lucru și în versuri, și în franțuzește a scris un „Mister”, o tragedie cu subiect creștinesc în versuri.

...în ziua de 20 c. la Paris, va vedea lumina scenei „Misterul”, iar lumea va da botezul artistic, încă odată și nu pentru cea din urmă oară, unei opere de D'Annunzio; veți citi atunci sgomotul ce va face presa,

sgomot *bine meritat* de oarece D'Annunzio, cu toate că este *prea creștin* în tragedie, este unul dintre cei mai mari poeți ai Italiei”.

Imediat, într'un alt număr „Tribuna” a scris altmintrelea:

„O dramă franceză a lui D'Annunzio. Scriitorul italian izgonit din țara lui pentru o mulțime de incorectitudini, s'a opoșit la Paris, unde *ca orice jidan ce se respectă*, ușor s'a adaptat mediului. Acum mai de curând, a scris franțuzește o dramă despre martiriul sfântului Sebastian. Placate (?) chilometrice anunță publicului parizian în înscenarea senzațională, cu femei goale și alte lucruri atrăgătoare, a acestei drame, care va *băbâi ca și celelalte opere ale lui D'Annunzio*, de o mulțime de fraze retorice, cari sbiciaesc nervii bolnavi ai parizienilor“.

*

Acuma faceți și idei bieții cititori-adoratori ai „Tribunei”, despre cine este Gabriel D'Annunzio!

Marele poet, însă va rămâne tot D'Annunzio — iar marea scamatoareasă va rămâne tot „Tribuna”!

Tea.

Litere — Arte — Științe

AUD LA STREAȘINĂ...

*Aud la streășină aceeași
Melancolie, pic, pic, pic...
Și mai rămân uitat de-aseară
În farmecul unui nimic.*

*Imi prinde luna prin fereastră
O aquarelă pe perete.
Din depărtări s'aud crâmpee
De hăuiri întârziate,*

*Cu capul rezemat de-o mână,
Pe-un colț de masă, nu știu cât
Voiu mai rămâne și noaptea-asta,
Să mă gândesc la tine-atât...*

PE DRUMURI UITATE...

*Pe drumuri uitate
azi iarăși mi-e dor
Să umblu 'n neștire
cătând-o pe ea —
O simt că trăește
în inima mea
Frumos ogîndându-mi
întâiul amor.*

*Eu n'am mai văzut-o
de mult, dar îi port
Imagina dulce
în sufletul meu,
Iubind-o în taină,
iubind-o mereu,
Iubind-o zadarnic —
așa, ca pe-un mort.*

Alex. St. Vernescu.

Dela Dunăre în jurul Peninsulei Balcanice prin Italia la Dunăre

Strâmtoarea Dardanelelor

...Se făcea că mă lupt să măntui viața unui roiu. Nori negri grăbeau amenințători din două zări.

Satul, pusliu, ca în toate zilele de vară, când e câmpul plin de oameni.

Vuetul, care mână năvala norilor, par'că mai mult îl ghicesc — și, numai arare, unele frânturi mai bat auzul. Și, cu toate că simt răcoarea unor picături grele, o zăpușală înăbușitoare mă trece prin toate sudorile. Ținând în stânga coșul iar cu dreapta prinzând tulpina prunului bătrân, mă reped până în vârf, cum numai în vis se poate închipui... Întorc coșul cu gura în sus, iar cu tot brajul drept prind ramura cu pricina... Colonia îmi răspunde printr'un bâzâit discret. Scutur ramura — roiuul bâzâie mai tare; scutur bine — roiuul bâzâie și mai tare, dar nici o albină nu cade.

În schimb, ramura, ajutată și de vânt se îndoie de atâta apăsare, coborându-se uneori, până aproape de pământ și revenind, ca prin minune, dreaptă. Lovit, pe neașteptate, de cel din urmă iuruș prevestitor al furtunei, simt, că în stânga mă sprijinesc tot așa de bine, ca și în cealaltă...

De mult lupt să-mi feresc fața de picăturile cari vin pușcă și de atacul vreunei albine, eventual. — Și cu toate că, dela o vreme simt că strâng în palme nu lemnul prunului, ci frânghiile unui scrânciob, țin, totuși, fața aplecată spre pază... Deodată iusă fie că scrânciobul mă aruncă prea tare, fie că fața mi-se descopere stropilor de apă, tresar, îmi pierd echilibrul și... cad în patul cabinei.

Înfiorat în primul moment de groaza căderii, apoi de grozăvia urletelor de afară, sar iute sus, cu gândul la ferestruia deschisă, pe care se înghesuiesc toate vânturile. Dar răsturnarea contrară a vasului, mă aruncă înapoi. Câțiva stropi, îmbrășiți pe ferestruia cabinei, mă fac să descoper, că învălșii mi-e clătît binisor.

Mă așez și mai amețit în pat, după ce reușesc să închid ferestruia.

Vaporul se ridică și se lăasă așa de mult, îndeosebi pentru ceice ne găsim la capete, încât uneori îmi vine să cred, că n'are să se mai oprească până în adâncul mării. De afară toate puterile și toate sgomotele par'că se îngrămădesc la ferestruia închisă...

Mi-se pare că târnuri uriașe mătură pantecele vasului dealungul și — cad în apă. Îmi dau seama că afară, pe bord, aș rezista mult mai bine *răului de mare*, decât în cabina neaerisită și aruncată în toate părțile de valuri — dar n'am destul curaj... Cum să te îmbraci?... Și, totuș, am făcut-o, fiindcă știam că măntuirea mea e sus. În 4—5 reprize, ridicându-mă și culcându-mă iară, dând adesea cu apă pe față, consumând două lămâi și o jumătate de ceapă, reușesc să mă îmbrac sumar — și, mă reped pe coridoarele dintre cabine, cum se repede cineva diurt'o clădire cuprinsă de foc.

Mănile le țin întinse în lături, ca să am câte un sprijin în fiecare parte.

Ca să mai slăbesc amețeaua, greața și leșinul, caut tot felul de gânduri străine, și fiindcă nu viu, încep să vorbesc aiurea, doar vor fugi celelalte...

Lovit de toți pereții, ajung în sfârșit afară. Puțini au mai avut curajul de a se urni din pat, și-i găsesc, pe toți, în partea cea mai adăpostită, spre mijloc, lungiți...

Iau loc lângă ei. Nici unul nu deschide gura, ca să nu ajute și mai mult, cu asta, răsvrătirea din năuntrul lor... Și, chiar dacă s'ar rosti o vorbă, atâtea strigări — alungă largul împotriva noastră, încât ar înăbuși-o pe dată.

...Suntem în mijlocul Dardanelelor, mânați din urmă de curenții strâmtoării, care nu cruță pe nici un vas. Sunt două „ferestre” deschise, una spre miază-noapte, alta spre curenții calzi din miază-zi — și, vântul trece vuetând printre

țarmuri spre marea Egee, rostogolind, val după val, cu strigăte de mînie, în pupa și în coastele „României”... Ca niște tentacule de caracotiță, se arată în noapte valurile de spumă urcându-se pe vapor — simbol al lăcomiei, care isbește jos...

Uneori; apoi vijelia se reculege, Neptun își adună toate vântulețele de prin ascunzișurile strâmtorii, și, cu furca ridicată sus, le pornește, cu mânia din urmă, în iuruș sălbatec spre apele grecești... Un fluierat lung sinistru ca și fluieratul vijeliei în pustiri, trece prin funiile vaporului... Pe coasta asiatică se deslușesc, printre umbrele nopții, coline îmbrobodite cu păduri de cipreși și crânguri dese... Din vreme în vreme, o lumină sfioasă clip-tește pe mal, ca un îndemn prietenesc, iar în partea europeană, stâncile și colinele goale ale coastei, speriate de vijelie, fug înapoi grămădindu-se una într'alta...

Și iată, fărâmi se reped unul spre altul formând așa numita chee a Dardanelor. Un turn vechi însemnează fortul cel mai însemnat al strâmtorii, pe țărmul european. În jurul lui se grămădește un sătuc și, se spune, întărituri moderne.

Pe partea stîngă, pe un loc mai puțin ridicat, străjuiește o puternică fortăreață. De aici pe nesimțite coastele amîndouă se pierd tot mai mult în umbrele nopții — și numai luminile dela locuințele pescarilor și clipotul cadentat al farului dela ieșirea strâmtorii ne spun, că țărmii nu sunt prea departe, și că mai e până în largul mării Egee...

Tre-em prin preajma șesului Troei, prin punctul cel mai apropiat, de unde, după spusele unui ofițer al vaporului, s'ar zări, pe lumină, teatrul războiului de 10 ani, care a dat viață la atâtea însemnate opere de artă.

Vijelia s'a mai domolit și încep. să se cearnă o ploaie mărunță, pe care vântul o poartă prin toate adăposturile vaporului, alungând, din colț în colț, pe invalizii de pe bord, cu toată gospodăria lor...

Fug în urmă farurile, cari, împreună cu alte două forturi, străjuiesc la această gură a strâmtorii — iar spre Troia cele dintâi unde ale zorilor deschid lupta cu întunerecul...

Romulus Cioflec.

Groaznica nenorocire dela Paris

Moartea lui Berteaux — Monis mutilat

Nenorocirea.

Duminecă în zori de zi s'a întâmplat una dintre cele mai fioroase drame. Istoria crudă plină de sânge a aviaticeii, nu are înregistrată încă o asemenea catastrofă. Or fi fost drame mai groaznice poate, o fi secerat moartea nemiloasă mai multe victime, dar nu s'a dat să înregistrăm niciodată o dramă de asemenea importanță universală aproape, ca cea de Duminecă dimineața.

Monoplanul aviatorului Train a ucis și mutilat până la necunoaștere pe ministrul de război al Franței Berteaux, iar premierului Monis i-a tăiat picioarele.

Iată amănuntele:

Întrecerea.

Jurnalul „Petit Parisien” a aranjat curse aviatice de distanță, între Paris și Madrid la Issy-les-Moulineaux, locul de întrecere din apropierea Parisului. Vestită întrecerea cu săptămâni înainte cu mult alaiu, Duminecă dis-de-dimineață întreg Parisul, cu mic cu mare a ieșit la Issy-les-Moulineaux, să asiste la cursele acestea. Aproape jumătate milion de oameni au cuprins terenul vast dela Issy-les-Moulineaux. Mulțimea delirantă de bucurie cu neastâmpăr aștepta ivirea celor dintâi aeroplane. Peste plaiul acesta întins, marea de capete, tătăzuia neagră pierzându-se în depărtare.

Deasupra ei se nvăluia un murmur nedeslușit. Dinspre drumul de țară aducea vântul bărrăit automobilelor și durutiul echipajelor, cari neconțin aduceau public nou.

Dimineața la ora 5 a sosit ministrul președinte Monis și ministrul de război Berteaux însoții de o mulțime de ofițeri superiori. Miliția cu

mari sforțări abia, putuse să taie cale până la tribună. Cele dintâi raze de soare scânteiau în aerul curat de dimineață de Maiu.

Sborul

10 minute după ora cinci, a dat comisia aranjatoare signalul. Cel dintâiu, Bonmot cu aeroplan sistem Blériot. E primit cu nesfârșite urale.

Monoplanul ușurei și drăguț în ciuda vântului ce începu să bată, s'a înălțat cu avânt tineresc și plana lin. Pe a lui Bonmot au urmat-o încă trei mașini de sburat. La a patra avuse loc un mic incident. Mașina lui Vetrinez a dat eșec. S'a stricat un șurub și aeroplanul neputincios a căzut la pământ. Publicul neliniștit, cu respirația oprită privea nenorocirea. Din întâmplare însă aviatorul a scăpat teafăr. Mulțimea de bucurie isbucni într'un uragan de aplauze.

Vântul din ce în ce dobândia în forță și aviatorii pe rând renunțaseră la start, constatându-se și din partea comisiei aranjatoare, că curentele de sus sunt nefavorabile pentru sbor. Publicul așteptând câțva timp zadarnic, era tot mai nemulțumit. Din ce în ce mai mult își manifesta plăcerea. Ce-i păsa lui, el voia să vadă cu orice preț sbor.

În momentele acestea se anunță un aviator curajos, Train, care voia să-și încerce norocul. Comisia n'a avut nici o obiecțiune. Indată își scoase aparatul propriu. A pornit helicele. Aceste bărnăiau, dar fără rezultat. Train era năcăjit și anunțase comisiei un sbor de probă. S'a avântat astfel din nou. Aeroplanul sistem propriu, greoiu cum era, totuș s'a ridicat. Poporul erumpe în strigăte de bucurie. Era vesel, că iarăș un francez s'a pretat la o încercare așa periculoasă.

Aeroplanul Train se învârtia a lene deasupra mulțimei. Miniștrii stăteau în rândul prim și erau foarte bine dispuși. Ministrul Berteaux era vesel cum rar se mai întâmpla. Rădea cu hohot de obrăznicia nostimă a unui fotografist îndrăzneț, care îl apostofă pentru neastâmpărul său, spunându-i să nu miște atâta, că-i strică tabloul.

Catastrofa

Deodată amuți murmurul. Mulțimea cuprinsă de îngrijorare privea cum se sbate mașina în înălțime.

Era evident, că motorul nu funcționa bine. Train și soțul său depuneau sforțări supraomenești. Când cădea, când ascenda iarăși. Dintr'odată s'avântase puternic, și ca din pușcă și ea de-adreptul spre tribună. Cavaleria ce era de față, în fuga calului alunga mulțimea din calea aeroplanului nedisciplinabil. Iar câțiva membri din comisia aranjatoare a rugat pe premierul Monis și ceilalți tovarășii ai lui să se retragă, că situația e destul de critică. Monis însă răspunse cu veselie:

— Domnii mei, cine se teme aci? Eu unul știu, că nu. Dacă credeți însă, că suntem în cale, haidem în latură!

Era însă târziu. Un curent vehement a izbit aeroplanul lui Train de pământ. În clipa următoare însă iar l-a înălțat, ca apoi cu nesăbuită violență să-l arunce în grupa miniștrilor și a ofițerilor.

Jur-împrejur se auziau țipete desperate, isterice. Cei din apropiere alergau în ruptul capului. Strigătul speriat a străbătut până la celalalt capăt al mulțimei, producând o totală învâlmășală. În cel dintâiu moment nu știa nimeni ce s'a întâmplat. Auziau însă țipetele furioase și fiecare grăbia să vadă ce este. Lărmuiau cu toții. Sutele de mii de voci se împreunau într'un chiot neînțeles. Erau clipe pline de groază. Tumultul l-au mărit miliția, care a depus sforțări mari să deie mulțimea agitată înapoi.

Ce s'a întâmplat?

Aeroplanul lui Train a căzut în grupa miniștrilor Monis și Berteaux. Mașina s'a făcut puzderii. Motorul a căzut pe ministrul de război Berteaux, zdrobindu-l formal.

Berteaux era culcat pe față scaldat în sânge, mort. Monis, premierul și el se sbătea într'un lac de sânge, dar mișca totuș. Ambii erau mutilați cu desăvârșire. Lui Berteaux îi lipsește o mână.

Lesiunile suferite de Monis sunt foarte grave. Aeroplanul în căderea sa i-a rupt picioarele din rădăcină. A suferit și lesiuni in-

terne. Când îl duceau pe lectică, Monis și-a venit pe un moment în fire. Privi dureros la secretarul său și-i zise:

„Nu vă temeți, n'am nimic! Nu o să mor. Continuați zborurile!”

Train a scăpat teafăr,

l-a cuprins însă o frică atât de mare, încât un sfert de cias nu putu grăi vre-un cuvânt respicat. Palid și aproape nebun alerga în sus și în jos, fără să fi știut ce face. Abia după ce cu ajutorul medicului se desmetecise, spune:

Nu sunt de vină. Vântul puternic m'a constrâns să dau viteză motorului, abia așa am scăpat de câteva ori din impas. Nenorocirea a cauzat-o însuș publicul cuprins de panică. Vroiam adevă să descind de mai multe ori, dar totdeauna îmi era teamă că turtesc pe câțiva din public. Așa s'a și întâmplat nenorocirea, că voiam să cruț pe cei din față și m'am izbit de cei dela spate, pe cari era cu neputință să-i observ. Cei mai păcătoși sunt însă aranjierii, cari nu trebuia să permită publicului să petreacă pe aerodrom.

Impresia catastrofei.

Intreagă Franța a îmbrăcat haină de doliu. În Paris toate petrecerile s'au sistat, toate teatrele s'au închis și muzica a amuțit. Nenorocirea a străbătut lumea întreagă cu iuțea fulgerului și pretutindeni a stârnit adânci regrete. Ziarele în ediții separate au adus publicului vestea morții lui Berteaux. Iar „Petit Parisien” care a aranjat cursele, anunță că nu le va ținea.

Nenorocirea aceasta se va resimți probabil în întreagă viața politică din Europa. În Franța este criză de cabinet, căci Monis și dacă va scăpa, luni de zile nu va fi în stare să conducă afacerile de stat.

INFORMAȚIUNI

Arad, 10 Maiu v. 1911.

De-ale noastre.

Broșura d-lui dr. Al. Vaida-Voevod. Abonații noștri, cari n'ar fi primit până acum broșura d-lui dr. Al. Vaida-Voevod, sunt rugați a ne aviza despre aceasta pe o cartă postală indicând adresa, numele și poșta ultimă scrise legibil.

Broșura li-se va trimite gratuit.

„Doina” tipografie și librărie, societate pe acții. Cu nespuse bucurie luăm act despre înființarea tipografiei și librăriei românești din Beiuș: „Doina”. Este o întreprindere românească, putem zice, de supremă importanță în centrul Bihariei, această „Doină”, menită să răspândească o cultură românească mai pronunțată în mijlocul intelectualilor noștri. Avem nădejde, că razele sale binefăcătoare o să împlinească misiunea deșteptării naționale, pătrunzând cu razele sale de viață dătătoare nu numai în sufletele multilor noștri intelectuali ipertrofiați de o problematică cultură maghiaro-semită, ci mai ales va străbate cu ediții populare bezna cea nepătrunsă a analfabetismului îngrozitor, ce stăpânește și ține în cătușe grele întreaga Biharie, făcând cu neputință orice progres.

Bineventăm cu nespuse bucurie această instituțiune binevenită, acest far, care va trimite raza sa conducătoare în formă de cărți bune, până și în cel mai ascuns cătun dela poalele munților acestui unghiu de țară. S'a făcut primul pas serios pentru desmetecirea Bihariei din letargie. Cele multe înainte, cu ajutorul atotputernicului D-zeu!

Sub n-rul 11112/911 k. li-se comunică înființătorilor „Doină”, d. dr. Ion Ciordăș și soții, deciziunea judecătorei comerciale.

Extragem unele părți:

Tribunalul din Oradea-mare, ca judecătoreie comercială dă loc cererii de înregistrare a firmei

„Doina“, societate pe acții. Textul firmei este următorul: „Doina“, tipografie și librărie, societate pe acții. Se înființează în Beiuș de către dr. Vasilie Ștefănică, dr. Gavril Cosma, Const. Popovici dr. Ion Roșu, Petru Hetco, Ion Iepure, dr. Ion Ciordaș, Ion Petra, Petru E. Papp, Lucian Bolcaș, E. constituită pe baza statutelor primite în ședința constitutivă din 11 Dec. 1910. Scopul e alimentarea dragostei față de carte a locuitorilor din Beiuș și împrejurimi; răspândirea și împrumutarea cărților bune etc. etc.

S'a înființat cu capital social 30,000 cor.

Biserica consumată de flăcări. Primim o știre tristă din comuna Bogata-superioară. S-tul lăcaș dumnezeesc al credincioșilor gr.-cat. din Bogata-superioară în 16 Maiu la orele 5 p. m. s'a incendiat din cauză necunoscută până acum. Biserica a ars cu desăvârșire, căzând pradă elementului furios împreună cu întreg aranjamentul intern al ei, fără ca credincioșii cu toată osteneala să răzbească împotriva flăcărilor distructive, mântuind măcar clopotele.

„Cu ochii scăldați în lacrimi priveam — ne scrie părintele Al. Ungur — neputincioși până la unul, cum elementul înfricoșat și groaznic consumă sf. lăcaș dumnezeesc, bisericuța noastră modestă de lemn, care cu osârdie creștinească au ridicat-o cu nespuse sacrificii străbunii noștri încă în a. D-lui 1713“.

85 familii bine credincioase au rămas astfel fără casă de rugăciune, unde ori cât de sărăcăcios să fi fost, se mângăiau în rugăciunile ce le încercau zilnic.

În asemenea împrejurări funeste credincioșii greu încercați ne roagă să adresăm publicului românesc un apel călduros, pentru a sări în ajutorul celor năcăjiți cu obolul lor fie cât de modest.

Eventualele contribuiri pentru reînființarea sf. biserici prădată de flăcări se pot trimite la Redacția noastră și la Bogata-superioară (Felsőbogata u. p. Dés, comit. Szolnok-Doboka) pe adresa lui Ion Marchiș, curat. al bisericii gr.-cat.

Nou medic român în Arad. D. dr. *Dimitrie Popa* specialist în morburile interne și femești se stabilește în orașul nostru, fapt a cărui înregistrare ne procură o deosebită bucurie, considerând, că pleiada distinșilor noștri medici sporește cu unul. D. Popa, un tânăr cu excelente aptitudini, și-a terminat studiile în anul 1907. Studiind medicina la Budapesta, mai apoi la Berlin, a participat timp îndelungat la diferite clinice. Iar acum s'a decis să se așeze între noi.

Promovare. Ni-se anunță, că Sâmbătă, 29 Maiu n., d. *Ioan O. Jantea* a fost promovat la Universitatea din Cluj doctor în științele juridice. Felicitări.

Cununie. D-șoara *Letiția Slăvoacă* (Ilva-mare) și d. dr. *Teodor Miron* medic (Telciu) anunță, că-și vor serba cununia religioasă azi în 22 Maiu a. c., în biserica gr.-cat. din Ilva-mare. Felicitări.

Asentările din anul ăsta pentru orașul Lugoj au decurs Luni n. a. Au fost chemați 160 de feciori și s'au prezentat 111. Rezultatul e frumos; 46 au fost înrolați, adică 44%. Numărul Românilor e covârșitor.

Convocare. Prin acestea convoc adunarea generală ordinară a reprezentanței gimnaziului public român gr.-or. din Brad pe Sâmbătă, în 21 Maiu v. (ziua SS. Constantin și Elena) pe lângă următoarea ordine de zi: 1. După săvârșirea serviciului divin împreună cu chemarea Duhului Sfânt și cu slujba părastasului pentru odihna sufletelor răposaților binefăcători ai institutului nostru gimnazial, deschiderea adunării la 11 ore în localul cunoscut. 2. Prezentarea actelor. 3. Raportul anual al directorului gimnazial despre starea învățământului. 4. Raportul comitetului despre activitatea sa și despre starea proceselor fondului. 5. Raportul comisiei reprezentanței și în

nex cu acesta aprobarea rațiociniului fondului gimnazial pe anul 1910 și a celorlalte fonduri administrate de comitetul gimnazial și corpul profesoral. 6. Propunerea comitetului în chestia vânzării pământurilor și caselor de pe teritoriul comunei Mihăleni. 7. Bugetul fondului gimnazial și a celorlalte fonduri pe anul 1911. 8. Alegerea verificărilor protocolului adunării. 9. Închiderea adunării. Brad, la 3/16 Maiu 1911. *Cornel Lazar*, vicepreședinte.

Necroloage. Familiile *Pop* și *Pavel* cu profundă durere aduc la cunoștința tuturor rudeniilor, amicilor și cunoscuților, cumcă preacubitul lor frate, unchiu cumnat etc. *Dimitrie Pop* preot gr.-cat. protopop campestru ces. reg. în retragere, Cavaler a Ordului reg. Francisc Iosif I. proprietarul Crucei de aur pentru merite etc. în anul al 75-lea al vieții, după un morb greu și plin de suferințe, împărțit fiind cu S. Sacramente a muribunzilor, și-a dat nobilul său suflet în mâinile Preabunului Creator, Mercuri în 17 Maiu a. c. 8 ore seara. În mormântarea neuitatului defunct a avut loc la 20 l. c., în cimiterul gr.-cat. din Rusul-de-jos.

— Sâmbătă dim. a încetat din viață, după îndelungate suferințe, părintele *Romul Verzea*, din *Satulung*, lăsând în adânc doliu familia sa și numărăți prieteni și cunoscuți. Răposatul a fost un preot harnic și inimos, luând parte la toate acțiunile însemnate pe terenul vieții noastre publice culturale și naționale.

Înmormântarea a avut loc azi, Luni, în cimiterul bisericii s. Arhangheli din *Satulung*.

— *Partenie Pop-Zászló* preot gr.-or. român după un morb lung și greu și-a dat nobilul său suflet în Mănile Cerescului Părinte, — servind Sântului Altar 41 ani, — în 8/21 Maiu a. c., în al 66-lea an al vieții și în al 42-lea an al căsătoriei sale. În mormântarea defunctului va avea loc în 10/23 Maiu a. c., înainte de amiază la orele 11, după ritul bisericii gr.-or. române, în cimiterul din *Seleuş*.

— *Mihail Corcea* econom a răposat subit Vineri 6/19 Maiu 1911 în al 68-lea an al vieții sale. Rămășițele pământești ale răposatului s'au așezat ieri, Duminică în 8/21 Maiu, 1911 în cripta familială din *Coștei*.

Transmitem adânc întristatelor familii sincerele noastre condoleanțe.

Obicei rău la înmormântări. În 5/18 Maiu s'a înmormântat în comuna *Răcășdia* învățătorul în penziune *Ilie Iana*. Răposatul în toată viața sa a fost slugă plecată stăpânilor străine și pentru aceea poporul din *Răcășdia* l-a urât foarte. Pe *Ilie Iana* să-i ierte Dumnezeu! Dar noi nu putem ierta pe preotul din *Macoviște*, despre care ni-se scrie, că în cuvântarea funebrelă, ce a rostit-o la înmormântarea numitului învățător renegat, l-a încărcat pe acesta cu toate laudele lumii. E un obicei rău acesta! Nu huli morții, dar totuș nu preamări nici după moarte pe ceilalți. Asta n'o pretinde legea creștinească, ci tocmai dimpotrivă. Fiecăruia după faptele sale!

Din patrie.

„**Fața Neagră**“. Cine e cât decât în curent cu literatura „stăpânilor“ noștri cunoaște pe cel mai fecund scriitor al lor, pe *Moriț Jókai*. A scris el între multele sale romane plănuită cu o nescată fantazie, un roman „*Bogații săraci*“ al cărui erou principal este „*Fața Neagră*“ aristocratul măreț și distinș, care mascat comite cele mai mari hoții și fărădelegi, fără să fie descoperit vre-odată. Această îndoită individualitate ne-o reamintește cazul notarului *Popescu* din *Lazuri*. Am amintit într'un număr premergător cum *Aurel Popescu*, notarul cercual din *Lazuri*, însoțit de servitorul său *Gheorghe Tripon* în 13 Iunie 1909 a spart în miez de noapte mascat la negustorul *Neumann*, atacând și răbindu-l grav pe acesta.

Acum e afacerea înaintea Curții cu juri din *Oradea-mare*. Cel dintâiu a fost interogată însuș birtașul-negustor *Iosif Neumann*. E pripit, fricos

și nu aude bine. Spune că de un timp îndelungat există raporturi foarte încordate între dânsul și *Popescu*. Referitor la noaptea cu pricină spune, că zăvorînd ușa la ora 10 s'a culcat, fără grijă. S'a trezit abia la o puternică lovitură de topor, aplicată la cap. Într'o clipă năvăli asupra lui un bărbat de statură mijlocie. S'au încăierat. Dar în curând s'a dat învins, rănit de cuțitul hoțului, cu care se lupta.

În decursul fashiunii lui *Neumann*, acuzatul râdea vesel de gesturile spontane, dar extrem de stângace ale acuzatorului, — parcă nu era vorba de pielea lui. Președintele atins neplăcut de cinismul acesta îl avertizează:

— „N'ai motiv de răs. Cel din urmă, râde mai cu dulce“.

Al doilea martor este soția victimei. În merit nu spune multe dar cu toată hotărîrea afirmă, că a recunoscut pe *Aurel Popescu* și pe servitorul său *Gheorghe Tripon*.

— În clipa, când am auzit țipetul desperat al bărbatului meu. cu un curaj neînchipuit am intrat în odaia unde ei se sbătea într'un lac de sânge. Vederea sângelui m'a înzecit puterile și fără să-mi dau seamă de pericolul în care mă aflam, am prins un scaun și am izbit în față pe atentatori. Maska le-a căzut de pe obraz așa încât am văzut clar înaintea mea pe notarul *Aurel Popescu*. Pe servitorul său l-am recunoscut după mustață.

La întrebarea președintelui, că nu a căpătat instrucție să mărturisească așa a răspuns indignată:

— Sunt eu copilă, să mă instrueze?!

Al treilea martor este fiul lui *Neumann*, care dormea în aceeași chilie cu tatăl său. El spune următoarele:

— M'am deșteptat la lumina intenșivă ce o răspânda un felinar de hoți. Amușisem de spaimă. Înaintea mea văd trei figuri tainice, larfele învălitate în cearșafuri. Unul avea topor și o măciucă, celalalt cruce și un cuțit lung, al treilea cu felinarul era vătaful, în pantaloni pepita. L-am recunoscut la moment, era *Popescu*. Când figura obscură cu cuțitul atacase pe tatăl meu, mi-s'a deslegat limba. Cât m'a ținut gura am țipat: „Auleo, omor pe tata!“ În clipa cealaltă s'a năpusit asupra mea cel cu toporul. În momentul, când mama i-a atacat pe hoți, recunoscându-i, i-a zis ungurește lui *Popescu*: „Ai venit notarule să-mi omori bărbatul?“, iar servitorului său *Tripon* „micuțul“ i-a strigat: „hoțule ai venit să furi, să asasinezi!“

Publicul adânc scandalizat a ascultat mărturisirile martorilor, cari în sfârșit înfățișați cu atentatorii, le a spus-o pe șlean, că ei sunt tâlharii mascați, i-a recunoscut în momentul când le-a căzut masca.

Fasiunile sunt în multe privințe contra dicțiilor, cu cele făcute la investigare.

Pertractarea se suspendă la orele 5 p. m.

Dela frați

Accidentul din fața portului Turnu-Severin. Cetim în „*Adevărul*“, că după amiaza zilei de întâi Maiu v. pe la orele 4 și jumătate, d. inginer *Ionescu* dela șantierul naval din *Turnu-Severin* împreună cu alți șase domni, toți magistrați, între cari se afla d. *Hagiescu*, președintele tribunalului *Caracal*, *Vasiliu*, președintele tribunalului *Craiova*, veniți în localitate pentru prezidarea alegerilor partiale și d. *Alecu Anastasiu* din localitate, după ce au petrecut împreună în grădina șantierului, au vrut să treacă *Dunărea* într'o barcă spre a se duce în orașul sârbesc *Cladova*. Ajunși în dreptul unui ponton de cărbuni, din cauza unei manevrări greșite, barca s'a lovit și s'a spart de muchea pontonului iar excursioniștii au căzut cu toții în *Dunăre*.

Cu mare greutate ei au fost salvați de către un pontonier și un pompier al șantierului, care cu o frânghie i-au tras la mal.

Am fi avut de sigur de înregistrat o mare nenorocire, dacă în momentul când barca s'a lovit

Magazina fabricii de postav

Arad, piața Szabadság Nr. 17.

310 cm. stofă de lână curată pentru un rând de haine costă

Cor. 12—16—20—25.

Numai în provincia trimitem modele

Leichner și Fleischer

de ponton nu s'ar fi reîntors tocmai atunci păzitorul pontonului. Excursionistii au mai fost favorizați de faptul, că cu toate că erau scufundați în apă până la gură, totuși au avut prezența de spirit să se apuce de o frânghie din apropiere, și care spre norocul lor nu s'a rupt, susținându-i până au fost scoși la mal.

Dela Academia română. Academia Română a ținut Vineri la orele 2 d. a. ședința publică sub președinția d-lui Iacob Negruzzi.

D. I. Pușcariu a făcut o comunicare relativ la „Munții Tamaș și Tămășel”. Gândul d-sale a fost să rezolve problema istorică a stăpânirii acestor munți de către regii Ungariei, stăpânire nedreaptă căci munții aparțin României.

D. Marienescu și-a dezvoltat comunicarea relativ la „Dinastia lui Radu Negru Vodă în Ungro-Valahia și Dinastia Basarabilor”. Cu această ocazie rectifică unele greșeli curente relativ la poziția geografică a Ungro-Vlahiei.

Ambii conferențieri au fost urmăriți cu un viu interes de academicieni și de un auditor distins și numeros.

Iată comunicările ce se vor face în cursul săptămânei acesteia:

Miercuri 11 Maiu: d. Spiru Haret va vorbi despre *Mecanica socială*.

Joi 12 Maiu: d. dr. C. I. Istrati: despre *Macedonia*.

Vineri 13 Maiu: d. Duiliu Zamfirescu va vorbi despre: *Metafizica cuvintelor și estetica literară*.

Sâmbătă 14 Maiu: d. Sturdza: *Efectele hotărârilor divanului ad-hoc*.

Accidentul dela aerodromul Chitila. La aerodromul dela Chitila s'a întâmplat Vineri un accident aviatorului Charles Viallars, german, care făcea zboruri cu un aeroplan sistem „Fahrman”.

Viallars, după ce făcuse câteva zboruri foarte frumoase, pe când se afla la o înălțime de 20 de metri și voia să facă un viraj, a căzut și și-a fracturat piciorul și mâna dreaptă.

Rănitul, a cărui stare nu este gravă, a fost adus în București cu trenul de 9.45 și internat la spitalul Colțea în secțiunea chirurgicală a d-lui dr. Iacobovici.

Diverse

Cabare-ul Heltai. Publicul asistent la producțiile de ieri ale cabare-ului Heltai a avut o seară foarte plăcută. Și nu ne înșelăm, când afirmăm, că societatea excelentă a lui Heltai compusă din cei mai de seamă artiști și cele mai alese artiste va procura publicului arădan încă multe seri plăcute. Eugen Heltai, Iuliana Keleti și Antoniu Varjas au fost foarte mult aplaudați și de repetiție ori chemați la rampă de publicul asistent.

Azi s'a jucat cu mult succes comedia „Viziuni de damă frumoasă”.

Petreceri

Teatru în Gherla. Comitetul filial din Gherla al societății teatrale române va da în 12 Iunie n. a. c. la 8 ore seara o reprezentație teatrală urmată de joc cu următorul program: *Vacanții*, comedie orig. într'un act de Maria Baiulescu jucată de: d. Aurel Ghelner, d-na Sigi dr. Russu, d-șoara Tilicuța Pop, d. Ștefan Buzilă d. Grigore Horgoș, d-na Silvia I. Popp, d. Valer Șculean, d-na Mariți Benedek. *Curiozitate femeiască*, comedie într'un act localizată de M. Popescu n. Bogdan, jucată de: * * d-na Silvia I. Popp, d-na Mariți Benedek, d. Aurel Ghelner, d. Grigore Horgoș, d-șoara Tilicuța Pop. Adresa casierului: *Iuliu Popp*, dir. de bancă în Gherla. Prețul de intrare de persoană: locul I. 3 c. locul II. 2 c., locul III. 1 c. 40 fil., loc de stat 1 c., balcon 1 c. Venitul curat e destinat în favoarea despărțământului și al comitetului filial din Gherla al societății teatrale. Bilete se pot primi la d. A. Todoran și seara la casă.

Din străinătate.

Un tunel între Veneția și Lido. Din Roma vine știrea, că se studiază un proiect — care va costa 12 milioane — pentru legarea Veneției cu Lido printr'un tramvai electric subteran, la o adâncime de 8—15 metri și o lungime de 3600 m.

Lucrările de construcție ar urma să dureze 3 ani.

Călătoria suveranilor germani. După o vizită de mai multe zile membrii familiei domnitoare din Germania sunt pe calea reîntoarcerii lor. Împăratul Wilhelm și împărăteasa au fost oaspeții regelui din Anglia, iar moștenitorul de tron și soția sa, a celora din Rusia.

În aceeași zi suveranii au plecat către casă. Și într'un loc și altul ei au fost obiectul celor mai călduroase ovații, vizita lor a avut în ambele locuri nu numai caracterul unei vizite familiare, ci și politic de mare însemnătate. Mai ales în momentele acestea, când America s'a adresat atât Angliei cât și Rusiei cu propunerea de a adera la mișcarea păcii universale, se pare că vizita aceasta poate aduce multe foloase.

La reîntoarcere suveranii au fost petrecuți de domnitorii și membrii familiei domnitoare până la gară, unde s'au despărțit în mod călduros.

Procedura militară. Un ofițer din armata comună scrie în ziarele din Viena un advertisement cercurilor austriace, cari au făcut concesioni Maghiarilor în procedura militară.

Acest ofițer destăinuiește gândul ascuns al Maghiarilor, cari prin noua procedură voiesc să pună numai bază unei armate independente maghiare, care la timpul său va servi pentru răsturnarea casei domnitoare.

Acest scop se vedește prin următoarele:

1. Deoarece judecătoria militară de pe teritoriul Ungariei stă sub jurisdicțiunea justiției statului ungar, judecătorii militari trebuie să depună jurământ pentru observarea legilor statului maghiar.

2. Numirea judecătorilor trebuie să se facă cu contrasemnarea ministrului de justiție maghiar.

3. Sentințele trebuiesc aduse în numele regelui maghiar.

4. Din procedură trebuiesc eliminate toate acele părți, cari stau în contradicție cu dreptul public maghiar și cu constituția Ungariei. Înainte de toate însă trebuie desființată pentru Ungaria așa numita lege marțială...

Aceste destăinuiri le-a făcut Polonyi, cari au fost primite ca ceva de sine înțeles din partea politicianilor maghiari.

Îndată ce va deveni lege noua procedură militară, vor ridica aceste pretențiuni.

Ofițerul atrage atențiunea cercurilor competente din Viena, ca să-și întrepună toată influința încă acum, până ce bătrânul Monarh nu-și dă sancțiunea prealabilă pentru acest proiect.

Declarațiunile guvernului grec asupra reluării relațiilor cu România. Camera grecească a discutat chestiunea reluării relațiilor greco-române.

Răspunzând unei interpelări, ministrul de externe Gryparis, a declarat, că credea, că trebuie să amâne comunicațiunile de făcut, până după prezentarea scrisorilor de acreditare de către miniștri celor două națiuni.

Puterile amical dispuse față de cele două țări și-au oferit bunele lor ofiții pentru restabilirea relațiilor Grecia și România au recunoscut că interesele lor reciproce cereau această restabilire și au admis reluarea relațiilor și numirea simultană de miniștri. Reluarea relațiilor a fost favorabilă prin redeschiderea școalelor grecești, prin libera circulare a ziarelor și revocarea măsurilor de expulzare luate contra Grecilor.

Relativ la protocolul denunțat de către România, d. Gryparis declară, că a dobândit convingerea, că România ar putea să-l recunoască din nou. Dar România a asigurat, că nu a încetat nici decum, chiar în timpul rupturii, de a recunoaște ca persoane juridice bisericile grecești din România și că e dispusă a ratifica la nevoie această recunoaștere printr'un act administrativ.

D. Gryparis face să reiasă însemnătatea intereselor comerciale și maritime grecești în România, pe temelul datelor statistice.

Răspunzând oratorilor, cari au criticat reluarea relațiilor, primul ministru Venizelos a arătat trebuința de a întreține relațiuni amicale cu toate Statele balcanice și a adăugat, că guvernul socotește, că este a face o politică utilă aplanând neînțelegerile și jignirile cu numitele State, de oare ce crede, că ruperea relațiilor cu un Stat micșorează situațiunea internațională a Greciei.

Agitația clericală din Portugalia. Din Lisabona vine știrea, că în vederea alegerilor pentru Constituantă, clerul a început și el să se agite; episcopatul și superiorii ordinelor religioase fac o fațășă propagandă monarhistă; clerul de jos, dimpotrivă, dă un concurs efectiv și eficient partidului republican.

Guvernul a hotărât să procedeze cu toată asprimea spre a înăbuși campania episcopilor.

Aceștia, așteptându-se la represalii, ar fi decizi ca, îndată după alegeri, să se expatrieze. Unii ar fi și cerut de pe acuma Papei învoirea de a pleca în republicile latine din America de Sud.

Episcopii au trimis preoților din diececele respective un ordin circular ca, în ziua ce li-se va anunța ulterior, să închidă bisericile și să părăsească presbiteriile. Probabil, că ziua aceasta va fi, ori 28 Maiu — data alegerilor — ori 1 August — data intrării în vigoare a decretelor anticlericale.

În toată Portugalia sunt 1500 biserici cu 4000 preoți.

Guvernul a hotărât să aresteze și să dea în judecată ca trădători de patrie, pe toți episcopii și preoții cari vor lua atitudinea contra republicii.

Din Rusia. Boala ministrului de externe Sasanov s'a ameliorat într'atâta, încât în cel mai scurt timp va putea să meargă la un loc de cură. Înainte însă va merge la Berlin, ca să consulte încă medicii.

*

În Dîmă s'a votat budgetul pentru culte destinându-se pentru instrucția primară încă 3 milioane pe lângă alte 7 regulate.

*

Investigatorul exmis în afacerea omorurilor rituale din Kiev a pus pe picior liber de cei doi Ovrei acuzați, constatându-se, că sunt nevinovați.

Alegerile din Austria. În campania electorală din Austria stăpânește un haos de nedescris.

Puternicul partid creștin social e sfâșiat de neînțelieri interne, cari după toate semnele îi pot aduce o înfrângere rușinoasă. Lipsa unei personalități, cum a fost Lueger, se simte acum mai mult ca oricând.

Acesta la înființarea partidului său s'a răzimat și a ape'at la industriașii mici ai Vienei, cari prin legăturile lor precum și prin caracterul lor de locuitori băștinași ai orașului Viena, dădeau partidului său garanța de stabilitate necesară la orice partid.

Acum însă aceștia s'au desfăcut și au trimis apele separat în numele clasei lor formând un partid independent.

Lipsa de disciplină se observă de altcum și în alte privințe. Astfel în unele localități au pășit contra candidaților oficiali alți candidați, cari cu tot advertisementul conducătorilor din centru persistă la candidatura lor.

În chipul acesta, în lipsa de disciplină probabil, că partidul creștin social va suferi înfrângeri.

Atentat la viața Sultanului? Un mic incident s'a produs în timpul selamlîkului care a provocat șvonuri despre un atentat în contra sultanului.

Când sultanul a părăsit palatul spre a merge la selamlîk 12 kurzi sosiți din Erzerum au încercat să înmâneze sultanului o petițiune în contra cotropirei pământurilor lor de către șeful kurzilor Husein pașa.

Agenții de poliție au împiedecat pe kurzi și i-au arestat.

Incidentul a pricinuit panică în public. Un ofițer de cavalerie a căzut de pe cal și a avut o luxațiune la un picior.

Kurzii au fost puși în libertate mai târziu.

O Bulgăroaică răpită de un caimacam musulman din Macedonia. O vie agitație domnește în populația bulgară din Macedonia, în urma sechestrării unei Bulgăroaice de caimacamul din Kailar (vilaetul Monastir).

Funcționarul musulman, cu ajutorul jandarmilor, a răpit pe învățătoarea dela școala bul-

gară din Pologorow și a dus-o la el acasă, unde o ține sub pază.

La protestările unei delegațiuni a notabililor bulgari, caimacamul — care are de partea sa întreaga populație mohamedană — a răspuns, că sub nici un cuvânt nu va libera femeea, care în dragostea ei pentru dânsul și pentru a-i deveni soție, vrea să treacă la islamism.

O tragedie familiară. Joi a încetat din viață căpitanul penzionar Guida Bider din Praga. Vineri nepărăsind nimeni locuința defunctului ușa a fost deschisă cu forța și în cameră au fost găsite moarte pe pat, mama căpitanului și îngrijitoarea casei Walec. Ambele și-au pus capăt vieții cu morfină. Într-o scrisoare lăsată cele două femei roagă ca căpitanul să fie înmormântat pe socoteala statului. Cele două femei declară că se sinucid din cauză că prin moartea căpitanului rămân expuse mizeriei.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

I. B. în P. În prețul abonamentului pe timpul din 1/IV — 1/X a. c. recunoaștem primirea sumei de Cor. 14.

Redactor responsabil: **Atanasiu Hălmăgian.**

Mangra, Tisza și Tribuna

se capătă la

Librăria diecezană, Arad

Prețul 1 coroană.

La Librăria diecezană, Arad

se află de vânzare următoarele cărți literare:

Anghel D., Povestea celor năcăjiți. Fantazii și portrete	—30
Sadovean Pevestiri din războiu ediția II.	2.—
„ Floare ofilită ed. II.	2.—
„ Apa morților roman, ...	2.—
Henrich Ibsen Poesii trad. de Iosif și Anghel	2.—
Mironescu Dr. Th. Cura de slăbit și de îngrășat	—30
Flamarion C. Urania vol. I și II à	—30
Wilde Oscar Pescarul și sufletul său trad. de Anghel.	—30
Dr. Ghibu On. Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar.	1.—
Agârbiceanu I. În întuneric.	2.—
Gârleanu Em. Din lumea celor cari nu vântă	2.—
Sadoveanu M. Apa morților, roman	2.—
„ „ Soimii	2.—
„ „ Povestiri de seară	2.—
Pop, V. Iubirea e biruitoare	2.—
Sandu Aldea C. Ape mari	2.—
Dulfu P. Povești și cântece	1:50
Gorkii M. Parveniții	1:50
Dr. Iacob, Căsătoria a doua a preoților, chestiune de drept canonic	1.—
Shakespeare W. Regele Lear, tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45
Bertolazzi C., Zile de sărbătoare, comedie în 5 acte	—40
Marosch S. Creditorii	—30
Chanteaubriand, Atala	30
Albumul armatei române 27 tablouri frumos lucrate în mai multe colori în mărime de 42/52	Cor. 15.—
Album, Amintiri din Războiul independenței 1877-1878	Cor. 2:50
Agârbiceanu I.: „În întuneric“, nuvele	2.—
Luncianu M.: „În sărbători“ nuvele	1:50
Baltag Radu: „Feciorul“ nuvele	1:50
Hai să râdem, Almanahul revistei literare Minerva	1.—
Shakespeare W. „Regele Lear“ tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45

Anunț. În **Jebel** (com. Timiș), situat pe linia principală Baziaș-Timișoara, în centrul comunei românești cu aproape 5000 suflete, **se caută un negustor român**, care poate închiria ori cumpăra o casă corespunzătoare.

A se adresa lui **Danilă Albu.**

Înștiințare.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că cu **Maiu** începând, mi-am mutat

cancelaria mea de arhitect
în strada Kápolna Nr. 6—6/a în casa proprie.

Primesc orice întreprinderi de edificare, pe cari le execut conform cerințelor moderne.

Mă rog de sprijinul on. public și în viitor.
Ca stimă

Fábián József

arhitect-zidar.

Ziffer Sándor

întreprindere de mașini de scris

Arad, strada Forray, palatul contelui Hunyady.

Unicul vânzător al mașinilor cu renume universal

Underwood Visible,

se pot scrie deodată 15—20 exemplare; soliditatea lor e neîntrecută; provăzute cu litere românești după plac, se pot primi pentru probă și recomandare **fără taxă.**

Primesc și pentru jurul Aradului întocmirea mașinilor în cursul anului întreg și sub îngrijirea mea de specialist, mașinile vor funcționa regulat.

Curs permanent pentru stenografie și contabilitate la mașină.

Mare magazin de aparținute de cea mai bună calitate.

Ioan Gabor

meșter-țiglar și acoperitor cu le-

spezi de metal stărnit.

str. **Demeter 122.**

Primește toate lucrările aparținătoare acestei branșe și le execută punctual, pe lângă cele mai moderate prețuri.

Servește bucurios cu planuri și prelucrare de spese.

Wilhelm Wazek

Sibiu — Nagyszeben.

Fabrică de brânză de oaie cu motor electric.
Brânză fină de oaie, delicatose,

Cașcaval, brânză de munte și burduf,
salamă fină, șuncă, slănină, cârnați
expedează **ieftin**

La librăria diecezană din Arad

se găsesc

propise (corecte)

de examen

cu Cor. **1-20** o sută bucați, plus 20 fileri pentru porto postal; asemenea

cărți potrivite pentru premii școlare.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,

aur, argint sdrobot și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. **Weitzer János.**
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină uisă de cumpărat. **Telefon 438.**

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

întreprindere de instalarea sonerilor și telefonului

Arad, str. **Deák-Ferenecz Nr. 42.**

În librăria diecezană din Arad află aplicare

un cassar.

Postul e a se ocupa în 1 Iunie st. n. Salar deocamdată lunar anticipativ **100 cor.**

Preferiți sunt cei ce au absolvat vre-o școală comercială eventual cei ce au praxă în afaceri de librărie.

Local de întâlnire

al
industrișilor și burghezilor din provincă

este în Arad

ospătăria și hotelul

din strada **Boczkó,**

ce poartă numirea

„bou roșu“

în localurile sale plăcute stau la dispoziția oaspeților **mâncări gustoase și vinuri escelente din podgorie.** Serviciu atent și prețuri ieftine. Odăi curate, mobilate elegant dela 60 cruceri în sus.

Francisc Draskovits, ospătar.

Grill Károlylăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Primește orice comandă de specialitate, d. e.: părți trebuincioase la edificii, garduri de fier și gratii de morminte. Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai frumoasă și cea mai bună execuție. Cumpene, greutăți și mașini economice. — Stropitoare de vie se capătă și se reparază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.

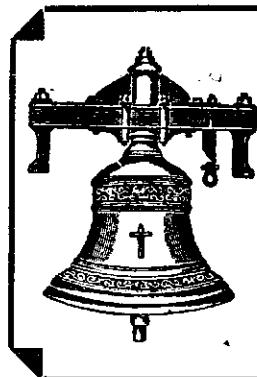
Grill Károlylăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)**Frideric Hönig**

Arad, strada Rákoczi nr. 11—28.

turnătorie, fabrică de
clopote și metal, aran-
jată pe motor de vapor

Fondat la 1840.

Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat.

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plată — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte clopote la turnarea unui și aceluiaș tare și cu sunet adânc — se face o economie de 20—30% la greutatea metalului. Recomandă totodată clopote de fer ce se pot învârti și postamente de fer, prin a căror întrebuițare clopotele se pot scuti de crepat chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără să se clatine turnul. Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se pot învârti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimit gratis.

Institut nou de văpsit, curățire chimică
și spălat cu aburi a albiturilor în Arad.

Inștiințare. Am onoare a aduce la cunoștința on. pu-
blic din Arad, că am înființat în Arad,
strada arhiducelui Iosif nr. 9, un nou

institut de văpsit, curățire chimică
și spălarea albiturilor cu aburi.

aranjat după cele mai moderne cerințe. Praxa câștigată pe
acest teren în Capitală și alte orașe mari ale țării, sunt în
stare să împlinesc toate condițiile celor mai gingașe preten-
ziuni. Asigur pe sprijinitori pe lângă serviciul prompt și și
de prețurile cele mai ieftine. — Rog splijinul on. Public.

Cu stimă: **EUGENIU JUNCAN.**

Comande din provincie se execută prompt și conștientios.

Prima fabrică de

maccaroane și aluat în Ardeal

Jacob Uhl

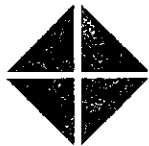
proprietarii primei mori cu sul din Orlat
Sibiu—Nagyszeben, str. Șaguna 17.

Filiale: Saggasse nr. 30, Jungerwaldstrasse nr. 3.

Își recomandă macaroanele și alte fabri-
cate de aluat recunoscute ca excelente.

Recomanda în
binevoitoarea
atențiune a pu-
blicul. îndoleat

magazinul meu
de
monumente
mortuare.

Mainte de a pro-
cura un monu-
ment mormân-
tal, rog on. p.
să-mi viziteze
- magazinele. -

MENRATH JÓZSEF

atelier de sculptură în piatră și prăvălie de monumente mormântale.

Magazine: **Arad,**

str. Arhiducele-Iosif (József-főh.) nr. 11 și piața Boros-Béni nr. 6.

Inginer

Eugen Tilea

Bureau Tehnic

București, Calea-Victoriei 76.

Proiectarea și construirea
de vile, școli și tot felul
de clădiri în stil românesc
:: și modern. ::

Construcțiuni în beton
armat, alimentări cu apă
și canalizări de orașe,
construcțiuni de magazii
- de cereale etc. -

Librăria diecezană

Arad, Strada Deák-Ferencz Nr. 33—34.

Are în depozit următoarele cărți literare:

Album în amintirea canonicului Aug. Bunea	7.—	Pop V., Fericirea să cucerește	1·50
Agârbiceanu, Două iubiri	2.—	» Iubirea e biruitoare	1·50
» In clasa cultă	1·80	Paun G., Amintiri dela Jun. din Iasi, 2 vol. à	2.—
» In întineric	2.—	Pătrăscanu D. D., Schițe și amintiri	2.—
Adam, Aripi tăiate	2.—	Spartali S. I., Sărutările	—50
» Pe lângă vatră	1·50	» Arta de a iubi	1.—
» Vorbe de clacă	1·25	Nordu, Minunile convenționale	2.—
Baltag, Feciorul	1·50	Carmen Sylva, In luncă	1.—
» Mos. Goriot	1·50	» Pe Dunăre	1.—
Björnson Bj., Synnöve Solbakken	1·50	Sadoveanu M., Dureri înăbușite	2.—
Carageale, Teatru	2.—	» Povestiri din războiu	2.—
» Momente, schițe și amintiri	2.—	» Crășma lui Moș Precu	2.—
» Novele și povestiri	1·50	» Amintirile căpr. Gheorghită	2.—
Corbu I., Ad Astra, astronomie populară	2.—	» Mormântul unui copil	2.—
Caraivan, Povesti de pretutindeni	2.—	» La noi în viișoară	2.—
» La șezătoare	1·50	» Povestiri alese	2.—
Cristescu, Carte pentru copii	1·20	» Povesti de seară	2.—
Brătescu-Voinești, In lumea dreptății	2.—	» Apa morților	2.—
Calaban, Chipuri și suflete	1·50	Sandu-Aldea, Pescar de Islanda	1·50
Cerna P., Poezii	2.—	» In urma plugului	1·50
Ciocârlan I., Pe plaiu	1·50	» Două neamuri	1·50
Ciotori D. N., Veselul strengar	1·50	» Ape mari	2.—
Dauș Ludovic, Iluzii	1·50	Speranța Th., Fete de azi, 2 vol.	3·50
Dunăreanu N., Chinuții	1·50	Stahl H., Bucureștii ce se duc	2·50
» Răsplata	1·50	Sterian Er., In noaptea nunții	1·50
Drăgășanu Codru I., Călătoriile unui Ardelean	1·50	» Educația sexelor	1·50
Dulfu P., Căntece și povesti	1·50	Slavici, Din bătrâni	2·50
» Păcală	2·75	» Nuvele, 2 vol.	à 1·50
Eminescu, Poesii	2.—	» Povesti	1·50
» Geniu pustiu	2.—	Silvan Gh., Valea albă	1·50
» Articole politice	—80	Speranța Th., Anecdote noi	1·50
Flaubert, Doamna Bovary	2.—	» » populare, 2 vol.,	à 2.—
Cârleanu Em., Intr'o noapte de Maiu	2.—	» » botezate de post și pi-	
» Sapho	1·50	» » pătate, 3 vol.	à 1.—
» Nucul lui Odobac	1·50	Teodorean C., Sângele Solovenilor	1·50
Goethe, Faust	3.—	» Calea sufletului	1·50
Gorkii M., Parveniții	1·50	Vlăhuța Al., Clipe de liniște	1·50
Goga, Ne cheamă pământul	2.—	» România pitorească	1·50
Hasdeu, Arșița, roman	2.—	» Din trecutul nostru	3·50
Hodos C., Mărtirii	1·50	» Poezii	2.—
» Departe de lume	1·50	Zamfirescu D., Anna, ceace nu se poate	2.—
Iorga N., Lupta pentru limba românească	1.—	Stavri, Luminisuri, poezii	2.—
» Neamul rom. în Ard., fara ung. 2 v. à	2·50	» Scriitori și curente	2.—
» Din faptele străbunilor	1·50	» Spiritul critic în cultura română	2.—
» Viața femeilor și trecutul românesc	1·75	Dobrogeanu-Gherea, Critice III.	4.—
» Viața și dom. lui Barbu Dim. Știrbei	1·50	Delavrancea, Sultânica	2.—
» Istoria lit. rom. în sec. XIX 3 vol., à	5.—	» Hagi Tudose	3.—
Lovinescu, Viața lui Gr. Alexandrescu	2.—	» Paraziții	1·50
» Critice, 2 vol.	à 3.—	» Intre vis și viață	3.—
» Nuvele	1·80	» Liniște—Trubadurul	2.—
Luugianu, In sărbători	1·50	» Apus de soare, dramă	2.—
Murger Str., Viața de Boem	2.—	» Viforul, dramă	2·50
Moruzi C. D., Instrăinații	2.—	» Luceafărul, dramă	2·50
Mera I. T., Din lumea basmelor	3.—	Negru N., Fabiola sau biserica din catacombe	2·50
Negrea Dr., Cum ne naștem	2.—	Ciocârlan I., Inimă de mamă	2.—
Pop V., Cum iubeste o fată	1·50	Paulescu Dr. N. C., Insticte sociale, patimi	
» Prin vraj dragostei	1·50	» și conflicte, Remedii morale	2.—
» Cum să iubim	1·50	Burnet H. Fr., Lordul cel mititel	2.—